Kapcsolattartás a büntetés-végrehajtásban helyzetkép

kutatási jelentés
FECSKE
2020-2021

FOGVATARTOTTAKÉRT
ÉS CSALÁDTAGJAIKÉRT

A kutatást Szegő Dóra, Krámer Lili, Kovács Petra és Iványi Borbála készítették.

A jelentés szerzői: Kovács Petra, Krámer Lili, Szegő Dóra

Szerkesztette: Krámer Lili

Lektorálta: Moldova Zsófia

A közreműködők a FECSKE tagjai és a Magyar Helsinki Bizottság munkatársai is.

A kutatás lezárva: 2021. március

Közzététel időpontja: 2021. május

Tartalomjegyzék

Mi a FECSKE? ... 3
A kutatás rövid összefoglalója ... 4
1. Bevezetés, a kutatás forrásai ... 5
1.1 A kérdőíves kutatás alapvető jellemzői ... 5
1.2 A kutatási jelentés szerkezete ... 5
2. Jogszabályi keretek ... 6
2.1 A kapcsolattartás jogszabályi keretei ... 6
2.2 A kapcsolattartást érintő jogszabályi változások a koronavírus idején ... 8
2.3 Fogvatartottak és kapcsolattartóik tájékoztatása a COVID-19 okozta változásokról ... 10
3. Tapasztalatok kapcsolattartási formánként ... 10
3.1 Személyes látogatás: beszélő ... 10
3.1.1 A személyes látogatás helyzete a koronavírus-járványban ... 10
3.1.2 A hozzátartozók beszélővel kapcsolatos tapasztalatai a koronavírus-járvány előttről ... 11
3.1.3 A szakemberek véleménye a koronavírus-járvány előtti beszélővel kapcsolatosan ... 13
3.1.4 A személyes látogatás strukturális problémái a koronavírus-járvány előtt ... 16
3.2 Skype ... 17
3.2.1 A hozzátartozók tapasztalatai a Skype-kapcsolattartásról ... 19
3.2.2 A Skype nehézségei, problémái a hozzátartozók szerint ... 21
3.2.3 A szakemberek véleménye a Skype-kapcsolattartásról ... 22
3.3 Telefon ... 23
3.3.1 Telefonos kapcsolattartás a koronavírus-járvány előtt ... 23
3.3.2 Telefonos kapcsolattartás a koronavírus-járvány idején ... 24
3.4 Levelezés ... 26
3.4.1 Levelezés a járvány előtt ... 26
3.4.2 Levelezés a járvány idején ... 27
3.5 Csomagküldés, webshop, pénzküldés ... 27
4. A látogatási tilalom hatása a családi kapcsolatokra ... 29
5. Szabadidő eltöltése a bv.-ben koronavírus idején ... 31
6. A kutatás résztvevőinek javaslatai ... 32
6.1 A járványhelyzettel összefüggő javaslatok ... 32
6.2 A járványhelyzettől független javaslatok ... 33

Mi a FECSKE?

A Fogvatartottakat és Családjukat Képviselő Csoport küldetése

A börtönbüntetés egyik célja, hogy elrettentsen a bűncselekmények elkövetésétől. Ugyanilyen fontos célja az is, hogy a büntetés letelte után szabaduló munkát, becsületes megélhetést találjon, visszatérjen a családjához, újraépítse az életét. A nyomasztó börtönkörülmények között a családtól távol töltött évek megnehezítik az újrakezdést.

A Fogvatartottakat és Családjukat Képviselő Csoporthoz, a FECSKÉ-hez csatlakozó volt fogvatartottak, a bv. intézetekben fogvatartott emberek hozzátartozói, támogatói és a témában jártas szakemberek az emberséges, tisztességes börtönrendszerért dolgoznak. Hisznek abban, hogy bármit is követett el valaki, annak a következménye nem lehet az, hogy elszakad a szeretteitől vagy megalázó körülmények között tölti büntetését.

A FECSKE abban segít, hogy a bevonulásra várók, a fogvatartottak hozzátartozói, és a különféle hivatású szakemberek tájékoztatást, információt kapjanak a büntetés-végrehajtás állapotáról, működéséről, szabályairól. A tagok emellett a saját tapasztalataikkal, szakértelmükkel közösen tesznek a tisztességes börtönrendszerért, ezáltal egy szolidáris társadalomért.

A kutatás rövid összefoglalója

A fogvatartottak reintegrációjának egyik legfontosabb eleme a családi kapcsolatok megőrzése, közel 17 ezer fogvatartott, és nagyjából 100 ezer hozzátartozójuk, köztük hozzávetőlegesen 40 ezer gyerek viszonyát befolyásolja a börtönök kapcsolattartásra vonatkozó szabályrendszere és annak gyakorlata, amelyet a Fogvatartottakat és Családjukat Képviselő Csoport (rövidítve a **FECSKE**) vizsgált az elérhető információk, közérdekű adatkérések, mélyinterjúk és kérdőíves kutatás segítségével.

Az általában alkalmazandó jogszabályok ismertetése mellett a jelentés bemutatja a **járványidőszakban** bevezetett speciális szabályokat, hiszen utóbbi jelentősen átalakította a fogvatartottak és családjaik közötti kapcsolattartás lehetőségeit. A **személyes látogatás** a jelentés megírásakor már több mint egy éve tilos, azt alternatív kapcsolattartási formákkal igyekeznek pótolni. A jelentés részletesen foglalkozik az úgynevezett **Skype beszélőre** vonatkozó szabályokkal. Erre korábban is volt lehetőség, de a járvány, illetve a személyes látogatófogadás tiltása, amelyet kompenzálni kellett, általánossá tette a Skype-kapcsolattartást. A Skype beszélő bevezetését a megkérdezettek üdvözlik, de számos gyakorlati probléma merül fel a hívásokkal kapcsolatban, melyek hozzájárulnak a Skype-használók alacsony arányához. A jelentés részletesen bemutatja, mi okoz gondot a gyakorlatban, kitér a technológia jellegéből fakadó nehézségekre. A **telefonálás** megnövelt időtartama szintén a látogatófogadás tilalmának kompenzációját szolgálta. Ezzel kapcsolatban a kutatásban részt vevők sokszor említették, hogy problémát okoz a térerő és a hálózat rossz minősége, a magas percdíjak miatt sokan nem tudják kihasználni a megnövelt időkeretet. A **levelek** iratkaranténba helyezése tovább lassította a levelek megérkezését. A koronavírus megváltoztatta a **szabadidős tevékenységeket** is, a beszámolók szerint romlottak annak feltételei.

A jelentés bemutatja a személyes látogatófogadással kapcsolatos, a **koronavírust megelőző** tapasztalatokat is. Kitér a **beszélőkkel** kapcsolatos gyakorlati problémákra. A volt fogvatartottak, a hozzátartozók és a szakemberek eltérő szempontból közelítik meg a fizikai érintkezés totális, minden fogvatartottra vonatkozó általános tiltását, de annak megítélésében nincs jelentős különbség, azt mindnyájan problémásnak tekintik. A **telefonálás** magas percdíja, a telefonkészülékért fizetendő letét, a hívások minősége és hossza a kutatás alapján a járványt megelőzően is jelentős probléma volt. A **levelezéssel** kapcsolatban a leggyakrabban említett probléma a kézbesítés lassúsága, illetve a lemásolt levelek rossz minősége volt. A **csomagküldésre** vonatkozó szabályok már a járvány előtt szigorodtak, a bv. webshopon keresztül történő csomagküldés miatt növekedtek az árak és korlátozottabbá vált a megvásárolható termékek köre, ugyanakkor a webshop bevezetése könnyített a személyi állomány munkaterhén.

A jelentés foglalkozik a személyes kapcsolattartás másik problémájával: jelentős kihívás elé állítja a hozzátartozókat, ha a fogvatartott családtagjuk **távoli** intézetben, akár a lakóhelyétől többszáz kilométerre van elhelyezve, így ritkává, több esetben lehetetlenné válik a személyes kapcsolattartás.

1. Bevezetés, a kutatás forrásai

A büntetés-végrehajtásban érintett legnagyobb csoport, a fogvatartottak és hozzátartozóik számára ma az egyik legjelentősebb probléma az egymással való kapcsolattartás nehézsége. A FECSKE ezen a területen dolgoz ki rendszerszintű javaslatokat a probléma feltárását és a meglévő tapasztalatok összegyűjtését követően.

Azért ezt a témát emelte ki a csoport, mert a fogvatartottak külvilághoz való viszonyának, társadalmi kötődésüknek, az őket körülvevő védőhálónak legjelentősebb eleme a család, melynek kritikus szerepe van a reintegrációjukban. A tavalyi év különös aktualitást adott a fogvatartottak és hozzátartozóik közti kapcsolattartás témájának: a 2020 márciusában Magyarországon is felbukkanó koronavírus-világjárvány miatt egyfelől a mai napig tilos a kapcsolattartás leközvetlenebb formája, a személyes látogatás vagy más néven beszélő, másfelől viszont éppen emiatt sor került egyéb technológiák jóval szélesebb körű alkalmazására, így rendszeres gyakorlattá vált a Skype-alapú internetes kapcsolattartás.

A kapcsolattartással összefüggő tapasztalatokat egy rövid feltáró-kutatás keretében gyűjtöttük össze 2020 októbere és 2021 januárja között. A kutatásban három olyan emberrel készítettünk interjút, akinek a hozzátartozója börtönben van, hat büntetés-végrehajtással foglalkozó szakemberrel készült interjú, valamint egy online kérdőívet fejlesztettünk fogvatartottak hozzátartozói számára, amit 2020. november 6. és 2020. november 26. között 35-en töltöttek ki. Ezeken felül a koronavírus-intézkedésekre és a fogvatartottak hozzátartozókkal való kapcsolattartására fókuszálva négy közérdekű adatigénylést nyújtottunk be 2020 során a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságához (BVOP). Hogy minél teljesebb képet kapjunk a kapcsolattartás jellemzőiről, jelentésünkben feldolgoztuk az alapvető jogok biztosa (ombudsman) által 2020-ban meglátogatott bv. intézetekről szóló, már nyilvánosságra hozott jelentések kapcsolattartásra vonatkozó megállapításait (Szeged, Sátoraljaújhely, Szombathely, Kiskunhalas).

1.1 A kérdőíves kutatás alapvető jellemzői

A kérdőívet fogvatartottak hozzátartozói töltötték ki: 32 nő és három férfi. A válaszadók hozzátartozóinak többsége 2020-ban került bv. intézetbe (18 fő), 2019-ben hatan, 2018-ban öten, hat fő pedig 2015 és 2017 között kerültek bv. intézetbe, két fő hozzátartozója pedig már szabadult. Összesen 15 büntetés-végrehajtási intézetben töltötték a válaszadók hozzátartozói büntetésüket. Mindannyian jogerős szabadságvesztésüket töltötték. A többség másfél-két éves szabadságvesztést tölt, néhányan három-hat évet, a leghosszabb időre ítélt hozzátartozó 2029-ben szabadulhat. A válaszadók fogvatartott hozzátartozóinak körében a leggyakoribb végrehajtási fokozat[1] a börtön (23 fő), a leggyakoribb rezsimbesorolás[2] az általános (18 fő), majd az enyhébb (10 fő). A válaszadók fogvatartott hozzátartozói közül öten kaptak enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ) kedvezményt.

A válaszadók hozzátartozóinak fogvatartási helyei
Állampuszta
Baracska
Bács-Kiskun Megyei Bv. Int.
BAZ Megyei Bv. Int.
Budapesti Fegyház és Börtön
Fővárosi Bv. Int.
GYMS Megyei Bv. Int.
Hajdú-Bihar Megyei Bv. Int.
Márianosztra
Martonvásár
Pálhalma
Sopronkőhida
Szombathely
Tiszalök
Tököl
Veszprém Megyei Bv. Int.

1.2 A kutatási jelentés szerkezete

A bevezetőt a bv. kapcsolattartás jogszabályban meghatározott kereteinek összefoglalója követi (2. fejezet), ahol külön tárgyaljuk a

[1] A bv. intézetekben három végrehajtási fokozat, azaz a Bv. tv. meghatározása szerint „végrehajtási mód" működik. Ezek a legenyhébbtől a legsúlyosabbig a fogház, a börtön és a fegyház.

[2] A szabadságvesztés végrehajtási fokozatain belül a Bv. tv. az egyéniesítés alapelvéhez igazodóan (Bv. tv. 82. § 6.) meghatároz három rezsimkategóriát: az enyhébbet, az általánosat és a szigorúbbat.

kapcsolattartás általános kereteit, majd a koronavírus idején bevezetett változtatásokat. A harmadik fejezetben részletesen tárgyaljuk a kutatás tapasztalatait kapcsolattartási formánként. Jónak láttuk kapcsolattartási formánként tagolni a jelentést, mert az egyes kapcsolattartási formákat eltérő módokon és mértékben érintette a járványhelyzet.

Így

- a személyes látogatófogadás a járvány megjelenése óta, több mint egy éven át szünetel, így a kutatás és az adatok feldolgozása során a válaszadók járvány előtti tapasztalataira, problémáira, és a látogatás teljes hiányának hatásaira koncentráltunk;
- a Skype korábban is létezett, de használata nem volt jellemző (eleve csak az enyhébb rezsimszabályok alá tartozó fogvatartottak köre számára volt elérhető), a járványhelyzetnek köszönhetően általánossá vált az egész bv. rendszerben – mivel a korábbi tapasztalatok elenyészőek, a Skype-beszélő esetében a járvány idején keletkezett tapasztalatokra koncentráltunk az adatfelvétel és az elemzés során;
- a telefonos kapcsolattartás terén kevesebb változást indított be a járványhelyzet, mint az előző két kapcsolattartási forma esetében, így ott érdemesnek tartottuk összehasonlítani a válaszadók járványt megelőző és a járvány idején lévő tapasztalatait összehasonlítani;
- a levelezés, a csomagküldés, a webshop és a pénzküldés a járvány előttihez hasonló rendben zajlott.

A negyedik fejezetben a látogatási tilalom hatásait taglaltuk a családi kapcsolatokra, ezt követte a szabadidőtöltés a bv. intézetekben járvány idején (5. fejezet). A hatodik, egyben utolsó fejezet a kutatás résztvevőinek a bv.-kapcsolattartás javítását célzó javaslatait dolgoztuk fel.

2. Jogszabályi keretek

2.1 A kapcsolattartás jogszabályi keretei

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) szerint[3] minden fogvatartottnak joga van ahhoz, hogy a regisztrált kapcsolattartóival kapcsolatot tartson.

A szabadságvesztés végrehajtása során a bv. intézet a társadalomba való beilleszkedés érdekében elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival és más emberekkel, a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezetekkel való kapcsolatát.[4]

A kapcsolattartás jogszabályban rögzített módjai[5] a következők:

- levelezés,
- telefonálás,
- csomag küldése és fogadása,
- látogató fogadása,
- látogató bv. intézeten kívüli fogadása,
- kimaradás,
- eltávozás.

Levelezés

A fogvatartott a regisztrált kapcsolattartóitól levelet fogadhat, és nekik levelet küldhet. Az lehet kapcsolattartó, akinek a fogvatartott a kapcsolattartói nyilatkozatot kiküldi, és aki azt kitöltve, aláírva

[3] Bv. tv. 122. § (b)
[4] Bv. tv. 172. § (1)
[5] Bv. tv. 174-180. §

visszaküldi. A bv. intézet a kapcsolattartót ezt követően rögzíti. A levelek gyakorisága és terjedelme nincs korlátozva.[6]

Telefonbeszélgetés a bv. intézet által biztosított telefonnal

A fogvatartott kérhet saját használatra ún. „bv. mobilt". Ezt akkor kaphatja meg, ha befizet 35 ezer forint letétet, a szabályozás szóhasználata szerint „óvadékot" a bv. intézetnek. Ez egy összegben vagy hat havi részletben is fizethető. Végrehajtási fokozattól, és rezsimtől[7] függ, hogy egy fogvatartott hetente hány percet telefonálhat.[8] A telefonálás díja mindenhol egységes (75 forint/perc, másodperc alapú számlázással). A telefonról csak a „tulajdonosa" telefonálhat, és csak a kapcsolattartóit hívhatja. A beszélgetést lehallgathatják és megszakíthatják. A telefonkészülék nem visszahívható.[9]

Csomag küldése és fogadása

A fogvatartott havonta küldhet és fogadhat csomagot. Minden csomag maximum öt kilogramm súlyú lehet – az is, amelyet kiküldenek, és az is, amit fogadnak. Élelmiszert, tisztálkodási szert, dohányt vagy cigarettát, valamint gyógyszert, gyógyászati segédeszközt, vagy gyógyhatású készítményt csak a bv. webáruházában lehet venni és beküldeni. A csomagban emellett lehet olyan tárgy, amit a házirend megenged, hogy a fogvatartottak maguknál tartsanak, de nem kaphatóak a webáruházban (pl. könyv, szemüveg).[10]

Látogató fogadása

A fogvatartott havonta legalább egyszer, legalább 60, de legfeljebb 120 percben (a rezsimszabályoktól függően) látogatót fogadhat, egyszerre legfeljebb négy főt.[11]

Látogató bv. intézeten kívüli fogadása

Az elítéltek meghatározott csoportjához tartozók kérhetik, hogy a bv. intézeten kívül találkozhassanak kapcsolattartójukkal. Ennek látogató bv. intézeten kívüli fogadása a hivatalos neve. Azon elítéltek kérhetnek látogató bv. intézeten kívüli fogadását

- akik a büntetésük egyharmadát letöltötték,
- és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább hat hónapot, fogházban legalább három hónapot kitöltöttek,
- vagy akiket átmeneti részlegre helyeztek.

Amennyiben ezt engedélyezik neki, ennek a tartama legalább két óra.

Kimaradás

A szabadságvesztésre ítéltek egy meghatározott köréhez tartozók kérhetik, hogy ideiglenesen elhagyhassák a bv. intézetet. Ennek kimaradás a hivatalos neve. Azon elítéltek kérhetnek kimaradást:

- akik a büntetésük egyharmadát letöltötték,

---

[6] A levelezésről hosszabban írtunk a 3.4 fejezetben.
[7] A fogvatartottakat a teljesítményük, magatartásuk alapján különböző rezsimekbe sorolják be, ez határozza meg a végrehajtási fokozatán belül életrendjének szigorúságát, az elérhető kedvezményeket, lehetőségeket. A végrehajtási fokozatán belül szigorúbb, általános vagy enyhébb rezsimbe sorolható. Vagyis például egy együttműködő, példás magatartású fogvatartott többször, illetve hosszabban tarthat kapcsolatot a családjával.
[8] Az egyes végrehajtási fokozatokra és azon belül a rezsimekre vonatkozó részletes kapcsolattartási szabályok itt elérhetők: https://bv.gov.hu/hu/befogadasi-eljaras
[9] A telefonálásról részletesen lásd a 3.3. fejezetet
[10] Erről bővebben lásd a 3.5 fejezetet.
[11] A beszélővel kapcsolatos problémákról, illetve a látogatási tilalomról bővebben írtunk a 3.1 és 4. fejezetekben.

- és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább hat hónapot, fogházban legalább három hónapot kitöltöttek,
- vagy akiket átmeneti részlegre, vagy enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ) alá helyeztek.

A kimaradás legfeljebb 24 órán át tarthat. Elsősorban akkor kérheti ezt egy fogvatartott, ha az a családi kapcsolatai fenntartásához szükséges, vagy ha oktatásban, szakképzésben szeretne részt venni, vagy ha a szabadulása utáni munkahelyről és lakhatásról szeretne gondoskodni.

Eltávozás

Az a fogvatartott, aki a büntetésének az egyharmadát letöltötte, és fegyházban legalább egy évet, börtönben legalább fél évet, fogházban legalább három hónapot kitöltött, kérheti a bv. intézetből történő eltávozását. Ha ezt engedélyezik neki, akkor köteles jelentenie, hogy hol lesz az eltávozás ideje alatt.

Elektronikus kapcsolattartás (Skype)

A Bv. tv. alapján[12] a koronavírus előtt is elérhetőek voltak a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formák. Ezt a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása egy szűk fogvatartotti körben tette korábban lehetővé: az enyhébb rezsimszabályok alá tartozó fogvatartott részére volt biztosítható.[13]

Kapcsolattartás a védővel

A fogvatartottnak joga van védőjével ellenőrzés nélkül kapcsolatot tartani.[14]

2.2 A kapcsolattartást érintő jogszabályi változások a koronavírus idején

A koronavírus-járvány előtti szabályozáshoz képest a járvány alatt a kapcsolattartókkal való személyes találkozási forma teljesen megszűnt.

A 2020. április 6. és 2020. június 17. között a hatályos jogszabály[15] alapján az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat és a rendkívüli eltávozásokat nem engedélyezték. A jogszabály szövege szerint „egy vagy több bv. intézet" esetében korlátozható volt a látogatók száma, ha ezt járványügyi szempontok indokolták. Ez a gyakorlatban teljes tiltást jelentett, hiszen a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a látogatófogadás minden formáját (a bv. intézeten belüli és azon kívüli látogatófogadást, a kimaradást, és az eltávozást) a bv. szervezet egészére kiterjedően korlátozta.[16] A látogatófogadás tilalmát ebben az időszakban a bv. úgy kompenzálta, hogy heti 15 perccel többet telefonálhattak a fogvatartottak, továbbá Skype-on keresztül is beszélhettek hozzátartozóikkal (Skype-beszélők), és havonta több csomagot fogadhattak.

A büntetés-végrehajtás járvánnyal összefüggő korlátozásait és a korlátozások kompenzációját 2020. június 18. óta a 2020. évi LVIII. törvény szabályozza.[17] Eszerint a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka korlátozhatja az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat. Ez a gyakorlatban

[12] A Bv. tv. 173. § (2) bekezdése szerint „Az elítélt a rezsim szabályok szerint igénybe veheti a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat. E kapcsolattartási formák ellenőrzésére és korlátozására az általános szabályok az irányadók."
[13] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról 2. pontja.
[14] A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 39. § (2) bekezdés (c) pontja.
[15] A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Kormányrendelet 3. § (6-8).
[16] A BVOP Intézkedési Terve II. fejezetének 47. pontja értelmében látogatási engedély kiadása visszavonásig nem volt engedélyezhető. Forrás: Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése az AJB-2728/2020. számú ügyben a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásával összefüggésben, 12. o.
[17] A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4-8).

továbbra is teljes tiltást jelent, tehát a fogvatartottakat tavaly március vége óta nem látogathatják személyesen a rokonaik. Ennek kompenzációjaként a bv. továbbra is plusz 15 perc telefonálást, Skype-beszélőt, és a korábbiakhoz képest több csomag küldésének és fogadásának a lehetőségét biztosítja. A törvény valóban megengedi a fogvatartottak személyes kapcsolattartásának korlátozását,[18] ám a BVOP adatszolgáltatásai[19] szerint a jogszabály engedélyét a BVOP egy általános, az összes fogvatartottra és bv. intézetre kiterjedő döntéssel a törvény hatályba lépése óta folyamatos tilalomként alkalmazza, minden egyéniesítés nélkül. Az adatszolgáltatás szerint ebbe az alacsony átfertőzöttségű, nyári időszak is beletartozott. A jogszabály szövege[20] szerint annak célja azonban nem a járványügyi adatokra tekintet nélküli teljes tiltás, hanem a korlátozás szükség esetén való engedélye.

Skype eljárásrend

A fogvatartottak Skype alkalmazáson keresztüli kapcsolattartását (a továbbiakban: Skype-beszélő) működését a 2020. augusztus 2. óta hatályos 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás szabályozza. Ez alapján a fogvatartottaknak külön nyomtatványokon kell kérelmezniük, hogy Skype-beszélőkön vehessenek részt kapcsolattartóikkal: egy kérelmi lapon és egy elektronikus kapcsolattartói nyilatkozaton.[21] A kérelmi lapot a fogvatartott nyújtja be, a kitöltött kapcsolattartói nyilatkozatot pedig a hozzátartozónak vissza kell küldenie a rabnak, amit a bv. intézet regisztrál, ha a reintegrációs tiszt (a fogvatartott magatartásától függően) úgy dönt, hogy az elektronikus kapcsolattartást (Skype) engedélyezi. Ha a kérelmet elutasítja, a fogvatartott panasszal a bv. intézet vezetőjéhez fordulhat.[22]

Egy fogvatartott legfeljebb hetente kétszer, alkalmanként négy kapcsolattartójával és maximum 60 percben Skype-olhat. A Skype-beszélőt a bv. intézet folyamatosan ellenőrzi.

A BVOP utasítás azt is előírja, hogy „az elektronikus kapcsolattartás igénybevételére szolgáló valamennyi helyiséget úgy kell kialakítani", hogy az arra használt számítógéphez csak a kapcsolattartást éppen igénybe vevő fogvatartott férjen hozzá, ne látszódjon vagy hallatszódjon be más fogvatartott videóhívása. A védővel folytatott videóhívásnál az utasítás kiemeli: az nem lehet ellenőrizhető, azt a fogvatartotton és védőjén kívül senki más nem láthatja, hallhatja.

Levelek ellenőrzése

A levelek ellenőrzését a 16/2014. (XII. 9) IM rendelet értelmében 2020. december 31-ig szúrópróba-szerűen végezték, tehát nem ellenőriztek minden egyes levelet. Az elmúlt időszakban több bv. intézettel kapcsolatban érkezett a Magyar Helsinki Bizottság jogi segítségnyújtó szolgálatához panasz, melyekben a hozzátartozók arról számoltak be, hogy a fogvatartottak leveleit minden előzmény (pl. fegyelmi vétség) nélkül fénymásolták, és csak a másolatot kapták meg a rabok, így például az otthonról kapott fényképeket, gyermekrajzokat élvezhetetlen minőségben láthatták.

---

[18] A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdése.

[19] BVOP adatszolgáltatás a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylésére a 30500/11510/2020. sz. iktatószámon, 2020. október 29., 2. o. „A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka az 1-3. kérdésben megjelölt időszakban valamennyi bv. intézet esetében élt az alábbi korlátozások lehetőségével. Az intézet-elhagyások tekintetében a büntetés-félbeszakítás és a reintegrációs őrizet kivételével valamennyi egyéb intézet-elhagyási forma szünetel, melyek jutalmazás esetén sem engedélyezhetők. A látogatófogadás a védővel való kapcsolattartás kivételével szünetel."

[20] A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdése szerint a „járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő más okra figyelemmel a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka… korlátozhatja" a látogatófogadást és az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat, ideértve a rendkívüli eltávozásokat is.

[21] A videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás 7. pontja.

[22] A videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás 9. pontja.

Idén változott ez a szabályozás:[23] 2021. január 1-jétől minden levelet ellenőrizni kell[24]. A leveleket felbontják, hogy megállapítsák, tartalmaznak-e biztonságra veszélyes tárgyat vagy információt. A levélről és annak mellékletéről másolatot kell készíteni, és a fogvatartott csak a másolatot kapja kézhez, ha az ellenőrzés eredményeként alappal feltehető, hogy a papírt pszichoaktív szerrel itatták át, vagy ha a fogvatartott korábban már kapott olyan levelet, amiről kiderült, hogy az pszichoaktív szert tartalmazott. Ez a korábbi szabályozáshoz képest nagyobb adminisztratív terhet jelent a személyi állománynak, mivel most már minden levelet ellenőrizni kell. A jelenlegi szabályozás viszont pontosabb, ezért a fogvatartottakra nézve kedvezőbb lehet a korábbinál, mivel eszerint csak azok kapnak fénymásolatot a leveleikről, és azok mellékletéről, akik esetében fennáll a megalapozott gyanúja annak, hogy a levél pszichoaktív anyaggal van átitatva.

2.3 Fogvatartottak és kapcsolattartóik tájékoztatása a COVID-19 okozta változásokról

A telefonálás és a Skype-beszélő szabályairól a megkérdezettek fogvatartott hozzátartozóinak nagyjából kétharmadát (22-23 fő) tájékoztatták a bv. intézetben. Problémás, hogy gyorsan változik a helyzet, a jogszabályi környezet, amit nehéz követni. Ebben terhet jelent az is, hogy a COVID-19 járvány miatt megváltozott kapcsolattartási gyakorlatot három különböző szabály határozza meg, így sokszor sem a fogvatartottak, sem a hozzátartozóik nem tudják, mihez van joguk és mik a kötelességeik. A kérdőívre érkezett válaszok és az interjús tapasztalatok alapján egyértelmű, hogy bv. intézetenként eltérő a változásokról szóló tájékoztatás gyakorlata: egyes bv. intézetek a fogvatartottak hozzátartozóit is tájékoztatták a változásokról, mások viszont a fogvatartottakat sem értesítették ezekről.

Az alapvető jogok biztosa a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben tett látogatásáról szóló jelentésében[25] kiemelte, hogy a bv. szervezet kifejezetten támogatja a Skype-beszélő használatát, és ezt tájékoztató anyagokkal népszerűsítette a fogvatartottak és hozzátartozóik körében.

3. Tapasztalatok kapcsolattartási formánként

3.1 Személyes látogatás: beszélő

3.1.1 A személyes látogatás helyzete a koronavírus-járványban

Jelenleg a több mint egy éve tartó teljes tilalom okozza a legnagyobb problémát. A járvány előtti időszakból a személyes kontaktus jelentős korlátozását tartotta a személyes látogatás legnagyobb strukturális problémájának minden megkérdezett csoport.

A látogatás teljes tilalmán belül szakértő interjúalanyaink a fogvatartottakat és hozzátartozóikat érintő jelenlegi legnagyobb problémának a bizonytalanságot és az információhiányt tartották: azt, hogy nem lehet előre tudni, mikor láthatják egymást újra élőben. A szakemberek szerint ezt a mentálisan is megterhelő helyzetet tovább nehezíti, a családi kapcsolatokat még jobban megviseli, mint a járvány előtt. A szakértői interjúk szerint biztonsági szempontból kedvező és „kényelmes" a bv. szervezet személyi állománya számára a COVID-19 járvány idejére bevezetett látogatási tilalom. Problémásnak tartják, hogy a végrehajtási fokozatoktól, illetve a rezsimszabályoktól függetlenül mindenkinek tilos a

[23] A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 9.) IM rendelet 99. §.
[24] Emellett fontos, hogy a Bv. tv. 174. § (4) bekezdése alapján tartalmilag nem ellenőrizhető a fogvatartott védőjével, nemzetközi jogvédő szervezetekkel, az alapvető jogok biztosával, valamint a nemzeti megelőző mechanizmus szervezetével vagy munkatársával folytatott levelezése.
[25] Az alapvető jogok biztosának mint nemzeti megelőző mechanizmusnak jelentése az az AJB-2419/2020. számú ügyben a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön látogatásával összefüggésben, 9. o.

látogató fogadása, és nem differenciált a Skype-beszélők gyakorisága sem. Kompenzálandó problémaként írták le, hogy a kapcsolattartási kedvezményekkel a járványhelyzet idején egyáltalán nem élhetnek a fogvatartottak, például azok, akik intézeten kívüli látogatófogadásra jogosultak, vagy az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alá tartozók.

3.1.2 A hozzátartozók beszélővel kapcsolatos tapasztalatai a koronavírus-járvány előttről

Ahogyan ezt a COVID-19 járvány okozta jogszabályi változásokról szóló fejezetben bővebben kifejtettük, 2020 márciusától több mint egy éven keresztül, a hatályos jogszabályokban meghatározottak szerint legalább 2021. június 30-ig szünetel a személyes látogatófogadás a bv. intézetekben.[26] Ezzel együtt fontosnak tartottuk a hozzátartozók és a szakemberek személyes látogatással kapcsolatos, a koronavírust megelőző tapasztalatainak összegyűjtését, így a fogvatartottak hozzátartozóinak szóló kérdőívünkben, a szakemberekkel és a hozzátartozókkal folytatott interjúinkban is rákérdeztünk a tapasztalatokra, véleményükre. Amellett, hogy a kapcsolattartás minden formáját vizsgáltuk, azért tartottuk fontosnak a személyes látogatófogadással kapcsolatos tapasztalatok feltárását is, mert az elmúlt nagyjából hat évben jelentős változások történtek a szabályozásban és a gyakorlatban, melyek egyértelműen szigorodó tendenciát mutatnak. A kutatásban részt vevő hozzátartozók és szakértők a látogatófogadás szigorításával kapcsolatban említettek korábban enyhébben szabályozott gyakorlatokat:

- a látogatók és a fogvatartottak közötti fizikai érintkezés korábban nem volt csaknem teljes egészében tiltott,
- ellenőrzést követően a fogvatartott elfogyaszthatta a látogató által hozott élelmiszert.

A kérdőíves kutatás válaszadói közül legtöbben (15 fő) havonta egyszer tudták meglátogatni fogvatartott hozzátartozójukat a járvány előtt, 11 fő azonban még soha nem tudott látogatáson részt venni, mert a korlátozások után kerültek hozzátartozóik bv. intézetbe. A többség utoljára 2020 márciusában volt beszélőn, néhányan februárban, volt, aki 2019 decemberében.

A következő problémákról számoltak be a kérdőíves kutatás válaszadói közül azok, akik tapasztalatokkal rendelkeztek a személyes látogatófogadással kapcsolatban:

1. Általában zsúfoltak és zajosak a helyiségek, ahol a beszélőket bonyolítják, ebből adódóan a legtöbbször alig lehet hallani egymást.
2. A BVOP egy korábbi, közérdekű adatigénylésre válaszul küldött adatszolgáltatása[27] szerint 2019. április 29-én lépett hatályba az a szabályozás[28], mely szerint minden bv. intézet csoportos látogatóhelyiségében „térelválasztó elemeket" kell felszerelni. Ezek többféle anyagból készülhetnek, gyakori a plexi használata. A hozzátartozók tapasztalatai szerint az általánossá vált plexi miatt alig lehet látni egymást a beszélők alkalmával, mert nagyon aprók a plexin lévő lyukak, sokszor pedig még koszosak és karcosak is.
3. Néhányan problémaként említették, hogy a látogatásokat dohos helyiségekben tartják.
4. A válaszadók szerint előfordult, hogy udvariatlanok voltak velük a látogatást bonyolító bv.-s dolgozók.

[26] A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 236. § (1) bekezdés.
[27] Forrás: BVOP adatszolgáltatás a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylésére a 30500/490/2020. sz. iktatószámon, 2020. január 17.
[28] A BVOP adatszolgáltatása szerint a látogatófogadásra vonatkozó szabályokat az egyes reintegrációs feladatok végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás tartalmazza.

5. Néhány válaszadóval előfordult, hogy a bv. intézet az előre egyeztetett látogatási időpontot módosította és erről későn szóltak, illetve nem egyeztettek arról, hogy a módosított időpont megfelel-e a hozzátartozónak.
6. Egy válaszadó arról számolt be, hogy a fogvatartott hozzátartozójának rezsimbesorolása alapján engedélyezhetőhöz képest „sokkal kevesebb alkalommal tudtunk családi beszélőn (ahol megengedett a testi kontaktus) találkozni" és előfordult, hogy mikor az ötéves unokával érkeztek, indoklás nélkül nem engedélyezték a látogatást, pedig a kisfiú nagyon készült rá.
7. Egy másik kisgyermekkel családi beszélőre érkező válaszadó azt mondta, „alapvetően nem volt soha túl családbarát a családi beszélő", megosztotta azt a tapasztalatát, hogy a „családi beszélőkön a kisebb gyerekeknek rendelkezésre álló játékokat nem hozták át a mellettünk lévő helyiségből, pedig kértük szépen. A kisebb, teljesen üres helyiségben volt a játékos doboz, ahol látogatás akkor nem volt."

Idézetek a kutatásban részt vevő hozzátartozóktól a személyes kapcsolattartás problémáiról:

„A plexi agyon van lyuggatva, de még így sem hallottuk egymást, csak mindenki mást, és emiatt látni sem lehetett rendesen. Nem engedték a családi beszélőt, holott alapból járna, két éve nem ölelhettem meg a férjemet, amióta hozzámentem. Az egyik bv. intézetben megtörtént, hogy egyedül voltunk a beszélőn, az őr belebeszélt a beszélgetésünkbe (végig hallgatóztak, hiszen 1,5 méter sem volt a székük és a férjem között soha), kényszerítve a férjemet (az én időmből!), hogy válaszoljon neki, és hozzá beszéljen. Olyan kicsi a visszhangos beszélőhelyiség (kb. 25 nm), hogy már 2 rab látogatásakor is nagy a zaj, hát még 6-10 embernél, a székek egymás mellett vannak kívül is, a szomszéd hozzátartozót jobban hallottam, mint a férjemet a plexin át (őt szinte semennyire). Egy másik bv. intézetben a beszélőrész mellett van egy légtérben a családi rész kialakítva, a szívem szakadt meg, amikor láttam másokat ott, miközben nekünk nem adták meg a lehetőséget – kegyetlenség!"

„Más embereket, akiket néha lát az utcán már megismeri, az apukáját pedig nem fogja és ettől már én magam is szorongok. Legalább a nyár folyamán, amikor minden más korlátozás fel volt oldva, megoldhattak volna havi egy beszélőt. EVSZ-re be sem adja a kérelmet, mert úgysem jöhet haza és csak átraknák megint egy új részre. A mostani bv. intézetén belül már mindenhova rakosgatták [különböző objektumokba]*. Szintén nem értem, miért kell pár havonta költöztetni ide-oda. Reintegrációra nem jogosult, mert visszaeső, de ebben az időben egy kicsit el lehetne gondolkodni a feltételek bővítésén!"*

„Minket, hozzátartozókat is fogvatartottként kezeltek az őrök (sorakozzunk fel, ha kérdésem volt, gúnyosan kinevettek, várandósként nem volt megfelelő lehetőségem a mosdóba elmenni, pedig a nagyfai börtön jellegéből adódóan a másfél órás látogatás tulajdonképpen egy egész napos program volt a buszozással, motozásokkal)."

„Elvitték Nagyfára, holott Ráckevén lakunk, így messze is volt, és drága is (10.000 Ft és 6 óra utazás). Aztán Márianosztrára került, az csak messze volt, de vállalható áron. Nagyfán nem tudtam látogatni, csak ha átszállították Szegedre, 1 hét „vendégségbe", aztán megint vissza. Szüleivel 2 év után tudott csak beszélni, Debrecenben, ahová szintén egy hétre átvitték 1 óra miatt. A szülei mozgáskorlátozottak, mankóval-bottal járnak, de ha erőszakkal nem kértem volna nekik széket Debrecenben, ott ácsoroghattak volna a kapu előtt, nem engedték be őket. A téli fagyban is előre kellett érkezni, de nem engedtek be, a kapuban ácsorgott mindenki, amíg – többször késve, kapkodva – be nem engedtek mindenkit."

3.1.3 A szakemberek véleménye a koronavírus-járvány előtti beszélővel kapcsolatosan

A kutatásban részt vevő büntetés-végrehajtással foglalkozó szakemberek a velük készült interjúkban egyöntetűen arról számoltak be, hogy már a koronavírus-járványt megelőző években is sokat szigorodtak a személyes látogatás szabályai a bv. intézetekben. Szerintük már a korábbi szigorítások miatt is több panasz érkezett fogvatartottaktól és hozzátartozóiktól arra, hogy kevesebb lehetőségük nyílt a kapcsolattartásra összességében (kevesebb alkalommal, rövidebb ideig). A szakemberek elmondása szerint egyértelműen erősödött a beszélők ellenőrzése (korábban nem volt jellemző, újabban viszont, de még a koronavírus megjelenése előtt volt példa arra, hogy a látogatófogadást bonyolító bv. alkalmazottak hallgatták a fogvatartottak és hozzátartozóik beszélgetését). A személyes látogatófogadásnak a kutatásban részt vevő szakemberek szerint igen hangsúlyos a szerepe a hozzátartozók és fogvatartottak közti kommunikációban, mert tapasztalataik szerint vannak olyan témák, amiket fogvatartottak és hozzátartozóik csak személyesen tudnak megbeszélni egymással. Elmondásuk szerint a személyes látogatás még mindig nagyobb intimitást biztosíthat a többi kapcsolattartási formához képest, mivel annak esetében valamivel alacsonyabb szintű a bv. intézeti kontroll. A telefonos kapcsolattartáshoz képest pedig a zárkatársaknak való kiszolgáltatottság kevésbé hangsúlyos a személyes látogatások esetében (a zárkatársak a telefonbeszélgetést hallhatják, így nem komfortos a „telefonos lelkizés"). A látogatás szabályainak szigorodása abban is megnyilvánul, hogy míg korábban a fogvatartottak és hozzátartozóik elfogyaszthatták az otthonról hozott ételt a látogatás során – ami az egyik szakértő interjúalanyunk elmondása szerint amellett, hogy a fogvatartottnak a bv. intézetekben jellemző szokások szerint így nem kellett osztozkodnia csomagján a zárkatársakkal, közte és családtagjai között a szorosabb kontaktus egy fontos formája is volt –, ez ma már nem lehetséges. A kutatásban részt vevő szakemberek által idézett gyakorlat valóban szigorodott jogszabályi szinten: míg a 2015. január 1-jén hatályát vesztett büntetés-végrehajtásról szóló jogszabály[29] végrehajtási rendelete[30] még megengedte, hogy a fogvatartott a „a látogató által hozott… élelmiszert ellenőrzés után elfogyassza", addig a jelenlegi Bv. tv. végrehajtási rendelete[31] szerint már csak a helyben vásárolt élelmiszer elfogyasztása engedélyezhető.

A szakemberek azt is említették, hogy a szigorúbb biztonsági kategóriába sorolt fogvatartottak esetében a biztonsági beszélőfülkén keresztüli, úgynevezett „fülkés beszélő"[32] használatos, de csoportos látogatófogadásokon az asztalt két oldalra osztó térelválasztó elem („plexi") általános bevezetése óta a látogatás élményét tekintve nincs különbség ezek között, tehát a személyes látogatás gyakorlatában a beszélő hosszától eltekintve minden másban megszűnt a fokozatosság az egyes végrehajtási fokozatok és rezsimek között. Így az alacsonyabb végrehajtási fokozatban és enyhébb rezsimkategóriában büntetésüket töltők a plexin keresztül ugyanolyan nehezen hallják és látják egymást, mint a „fülkés beszélőn" kapcsolatot tartó, akár fegyház fokozatú, szigorúbb rezsimkategóriába sorolt fogvatartottak. A szakemberek kiemelték, hogy a reintegrációnak fontos eleme a kapcsolatok megőrzése, szerintük problémás, hogy a szigorítások nyomán általánosságban, a fogvatartottak biztonsági besorolásától függetlenül érzékelhető a kapcsolatok gyengülése. Szerintük ezen belül is a „legfájdalmasabb a gyermek kézben tartásának hiánya". Mindez elmondásuk szerint megnehezíti a reintegrációt. Szakértő

[29] Az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról.

[30] A 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól 89. § (4) bekezdése szerint „Az elítélt részére engedélyezhető, hogy a látogató által hozott vagy a helyben vásárolt élelmiszert ellenőrzés után elfogyassza, a megmaradt élelmiszert a körletre magával vigye."

[31] A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól 102. § (3) bekezdése szerint „Az elítélt részére engedélyezhető, hogy a helyben vásárolt élelmiszert elfogyassza."

[32] A látogatás végrehajtásának eljárási szabályait a 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás tartalmazza. A szabályozó négyféle látogatófogadást különböztet meg: i) a csoportos, ii) a családi, iii) a rácson és iv) a biztonsági beszélőfülkén keresztül végrehajtott látogatófogadást.

interjúalanyaink hozzátették: a jelenleg uralkodó szemlélet szerint sok bv.-ben dolgozó szerint nem fontos a látogatási idő növelése, mert „úgysem tudnak a fogvatartottak és hozzátartozóik egymásnak mit mondani tíz perc után”.

1. kép: „Plexis” beszélő a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben (Eger), 2017[33]

2. kép: „Fülkés” beszélő a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, 2020[34]

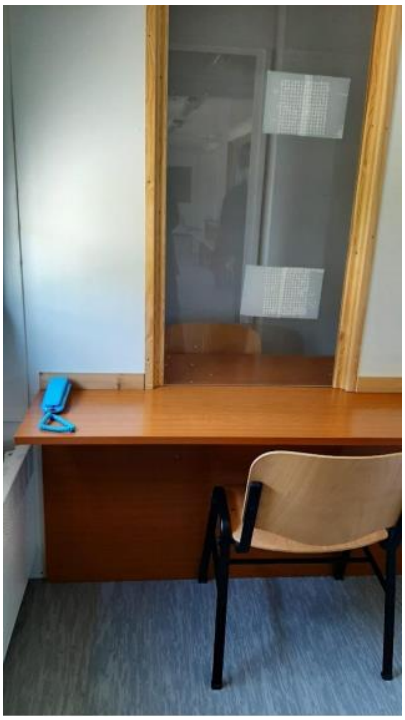

Több szakértő interjúalany problémásnak tartotta azt is, hogy gyakorlatilag az egyetlen olyan, bv. intézeten belüli kapcsolattartási forma, amelyben engedélyezett a személyes kontaktus, a családi látogatófogadás, vagy más néven családi beszélő szabályozási keretei nem átláthatók, intézetenként

[33] A Magyar Helsinki Bizottság felvétele.
[34] Az alapvető jogok biztosának felvétele az AJB-2456/2020. számú ügyben tett jelentésében, 13. o.

igen eltérő az alkalmazásának gyakorlata. A családi látogatófogadás szabályait a látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás 11-14. pontjai tartalmazzák. Ennek során a fogvatartott a látogatóival azonos térben tartózkodik, más fogvatartottaktól és látogatóiktól elkülönülten. A családi látogatófogadáson a fogvatartott és hozzátartozói között engedélyezhető az üdvözlő és elköszönő puszi arcra, a kézfogás és az ölelés, továbbá a fogvatartott a nyolc éven aluli gyermekét az ölében tarthatja, hozzátartozóinak kezét a látogatás időtartama alatt foghatja. Családi beszélő az olyan enyhébb és általános rezsimbe sorolt fogvatartottak részére engedélyezhető, akiknek a látogatófogadás napja előtti hat hónapon belül fegyelmi felelősségre vonására nem került sor, és két éven belül nem kaptak tiltott tárgy tartása miatt fegyelmi fenyítést. Szakember válaszadóink problémaként említették, hogy nagyon szigorúak a kizárás szabályai, könnyen el lehet esni a családi beszélőre való jogosultságtól (pl. akár egy egyszeri fenyítés tiltott tárgy birtoklásáért két évre megfoszthatja az adott fogvatartottat attól a lehetőségtől, hogy engedélyt kapjon családi beszélőre). Ugyanakkor a szakemberek szerint nem könnyű feladat a családi beszélő engedélyezésének szempontrendszerét megfelelően szabályozni: egyfelől érzékelhető és „bizonyos szintig elfogadható" a bv. szervezetének részéről az általánosítás, egységesítés, és a lehető legbiztonságosabb működésre való igénye, másfelől azonban fontosnak tartják, hogy a szabályok ne „fűnyíró-elvként" működjenek, és hangsúlyos szerepet kapjon az egyéniesítés elve. A kutatásban részt vevő szakértők szerint egy ideális bv. intézetben a reintegrációs tisztek jól ismerik azokat a fogvatartottakat, akikkel dolgoznak, így nekik lehetne nagyobb szerepük abban, hogy meghatározzák, kinek engedélyezhető a családi beszélő. Ennek gátja lehet a reintegrációs tisztek magas fluktuációja, az egyes bv. intézetekben meglévő aránytalanul nagy munkateher és a sok helyettesítés.

Interjúalanyaink szerint a legnagyobb veszélyt a tiltott tárgyak, ezen belül pedig leginkább a pszichoaktív szerek bejutása jelenti. Az is az adott bv. intézet feladata, tehát az ott dolgozók felelőssége, hogy bekerülésük előtt észrevegyék és elvegyék a tiltott tárgyakat, bódító hatású anyagokat. Az ezek felkutatására irányuló törekvések egy része igen idő- és energiaigényes, ami oka lehet annak, hogy a személyi állomány támogatja a kapcsolattartás szigorítását, különösen munkaerőhiány idején. A megkérdezett szakemberek nagy többsége szerint ezzel együtt is nagyobb teret kellene engedni a látogatófogadás szabályainak egyéniesítésére. Elmondásuk szerint biztonsági kockázatot jelentenek azok a kapcsolatok is, amik nem valódiak. A kutatásban részt vevő szakemberek szerint a nem valódi kapcsolatok kiszűrését is célul tűzte ki a bv. szervezet azzal, hogy akivel huzamosabb ideig (fél-egy évig) nem történt kapcsolattartás, azok kapcsolattartói státuszát megszüntették a biztonság fokozása érdekében. A szakemberek szerint a büntetés-végrehajtásnak az is feladata, hogy a kiszolgáltatott, gyengébb érdekérvényesítési képességekkel rendelkező fogvatartottakat megvédje azoktól a fogvatartottaktól, akik a kihasználásukra törekszenek.

Összefoglalva, a szakemberek a személyes látogatófogadás korlátozását jelentős problémának tartják, ami szerintük is nehézséget jelent mind a hozzátartozók, mind a fogvatartottak számára. Minden megkérdezett szakértő problémásnak, néhányan egyenesen embertelennek tartják a fizikai érintés (érintés, ölelés, puszi) teljes tiltását. Szerintük a szigorítások legkárosabb hatása a személyes látogatás elértéktelenedése, hiszen annak az elmúlt években éppen a három legfontosabb tulajdonsága változott nagymértékben: nincs csomagátadás, fizikai érintkezés, a bv. személyi állományának nagyobb mértékű jelenléte miatt a beszélgetés minősége is megváltozott. A megkérdezett szakemberek ugyanakkor arra is rávilágítottak, hogy a személyes látogatás hordoz valós biztonsági és fogvatartási kockázatokat, amelyeket valóban szükséges kezelni. Többen úgy vélték, a szigorítások biztonsági szempontból valóban jó eredményeket értek el: csökkentették a fogvatartás rendjére és biztonságára kockázatokat jelentő helyzeteket, valamint a tiltott tárgyak és bódító szerek bejutásának egyik kockázatát. A kapcsolattartás korlátozása a szakemberek szerint kétoldalú dolog: a családi kapcsolatokat még inkább próbára teszi, ezzel a reintegrációs folyamatot nehezíti, azonban vannak szükséges és hatékony biztonsági intézkedések, amelyeket fontos volt meghozni.

3.1.4 A személyes látogatás strukturális problémái a koronavírus-járvány előtt

A több mint egy éve tartó látogatási tilalmat követő, második kiemelkedően fontos problématerület a bv. intézetek fogvatartottak lakóhelyétől való távolságával kapcsolatos: van olyan intézet, amit tömegközlekedéssel nehéz megközelíteni (pl. a Szegedi Fegyház és Börtön III. objektuma Nagyfán), így a legtöbb hozzátartozónak gondot jelent oda eljutni a látogatások alkalmával. A távolság növekedése problémává válhat, ha a fogvatartottat másik, távolabb fekvő intézetbe szállítják: a hozzátartozói kérdőív válaszadóinak fele tapasztalta, hogy a családtagját másik intézetbe szállították; nagy többségük esetében az átszállítás negatív változásokkal járt, mert távolabbi intézetbe került hozzátartozójuk. Volt, akit rövid időn belül háromszor is áthelyeztek, az ő hozzátartozóik négyötöde a kapcsolattartásban negatív változásról számolt be. A kérdőív két válaszadója a földrajzi távolság növekedését (110-160 km) panaszolta. Egyikük így is megoldotta a rendszeres látogatást, a másikuk viszont az utazás megnövekedett költségei miatt ritkábban tudná csak meglátogatni a férjét, ha volna látogatófogadás. Az átszállításokkal kapcsolatban a hozzátartozói interjúk egy részében is találkoztunk kellemetlen tapasztalatokkal: volt, aki több látogatási alkalomtól esett el azért, mert a látogatás időpontja előtt rövid idővel éppen átszállították hozzátartozóját egy másik bv. intézetbe. Olyan is előfordult, hogy az átszállítást követően csaknem egy hónapig nem tudott semmit a fogvatartott hozzátartozó a családjáról és a hozzátartozóktól kapott csomagot, leveleket sem adták neki oda addig, amíg kintről panaszlevelet nem írtak a bv. intézetnek. A megkérdezett szakemberek szerint több oka lehet az átszállításoknak: történhet a fogvatartott saját kérésére, lehet az átszállítás célja, hogy a fogvatartott olyan intézetbe kerüljön, ahol van munkalehetőség, amit a szakértők elmondása szerint általában pozitívan fogadnak az érintett fogvatartottak, mert többségük számára előnyös a pénzkereseti lehetőség. Elmondásuk szerint emellett a férőhelybővítési programon belül a telítettség-kiegyenlítésre[35] való törekvés okozhatja azt, hogy fogvatartottakat a lakóhelyüktől távoli bv. intézetbe szállítják át, miközben néhány szakember arra is látott már példát, hogy mindeközben az elítéltek biztonságát és reintegrációs szempontokat támogató elkülönítési szabályok érvényesítése miatt a telítettség-kiegyenlítésre törekvés ellenére továbbra is maradnak túlzsúfolt zárkák. Szakértő interjúalanyaink elmondása szerint előfordulhat, hogy egy fogvatartottat a lakóhelyétől akár több száz kilométerre szállítanak, a családjától távol. Szerintük a lakóhelytől távoli áthelyezés a fogvatartottakat általában eleve megviseli, ráadásul a megnövekedett távolság következtében ritkábban vagy egyáltalán nem tudják látogatni őket a családtagok. Ez nagyban megnehezíti a kapcsolattartást és a tapasztalatok szerint így nagyobb az esélye annak, hogy leépülnek a családi kapcsolatok, ami érzékelhető akadályt jelent a reintegrációjukban.

[35] Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a Varga és mások kontra Magyarország ügyben 2015-ben a Varga és mások kontra Magyarország ügyben rendszerszintű változtatásokra kötelezte a magyar államot a börtönök túlzsúfoltságának megszüntetésére. 2020-ban könnyűszerkezetes börtönöket építettek a börtönök túlzsúfoltságának megszüntetésére, lásd például: https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3825

3.2 Skype

2020 márciusa óta nincs lehetőség arra, hogy a fogvatartottakat a családtagjaik személyesen meglátogassák. Így általánossá váltak a Skype-beszélők. Erre a Bv. tv. alapján[36] korábban is volt lehetőség, azonban ezt a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása jóval szűkebb fogvatartotti körben tette lehetővé: az enyhébb rezsimszabályok alá tartozó fogvatartott részére volt biztosítható.[37] Ez a szakutasítás kiemelte, hogy a Skype „alkalmas arra is, hogy motivációs jelleggel más rezsimszabály hatálya alá tartozó fogvatartottat normakövető magatartásra ösztönözzön", valamint meghatározása szerint ez „a lehetőség az engedélyezett hozzátartozókkal történő, érzelmi kötődést elősegítő kapcsolattartási forma."[38] A szakutasítás szerint hetente legfeljebb két alkalommal, alkalmanként maximum tíz perc időtartamban, legfeljebb két elkülönülő felhasználó kapcsolattartó irányába engedélyezhető a Skype használata.[39] A szakutasítás szövegéből az is kiderül, hogy nem minden olyan bv. intézetben volt elérhető a Skype lehetősége, ahol enyhébb rezsim alá tartozó fogvatartottakat tartottak fogva, hiszen annak 19. pontja szerint „azon bv. intézetekben, ahol még nincs kialakítva a Skype, törekedni kell annak kialakítására."[40]

A személyes látogatás hiányát a koronavírus megjelenése óta részben úgy kompenzálja a bv. szervezet, hogy videóhívásokat engedélyeznek a fogvatartottaknak a Skype alkalmazás segítségével, így személyes beszélők helyett Skype-beszélőket tartanak. Az általánossá váló Skype-kapcsolattartás jelenleg a legújabb fejleménye a fogvatartottak és hozzátartozóik kapcsolattartásának.

Fontos különbség van aközött, hogy valaki Skype-on tudja tartani a kapcsolatot hozzátartozóival, vagy telefonon. Hiszen a Skype hívás ingyenes, de hosszú adminisztratív engedélyeztetés szükséges hozzá, és elengedhetetlen feltétele, hogy a hozzátartozó rendelkezzen internetkapcsolattal, valamint megfelelő, arra alkalmas mobiltelefonnal, számítógéppel vagy laptoppal. A kutatás tanulságai szerint az, hogy melyik fogvatartott milyen sűrűn (hány alkalommal), és milyen hosszan tud Skype-olni nem csak a jogszabály szövegétől függ, hanem attól is, hogy hány Skype végpont áll rendelkezésre az intézetben, és hogy a személyi állomány hogyan tudja ezeket a beszélgetéseket lebonyolítani.

Azért, hogy feltérképezzük, a Skype-beszélők a fogvatartottak mekkora hányadának elérhetőek, többek között arra is rákérdeztünk a BVOP-hoz eljuttatott közérdekű adatigénylésünkben,[41] hogy egy teljesen véletlenszerűen kiválasztott októberi héten hány Skype-hívás történt az egyes bv. intézetekben, ezeket hány fogvatartott kezdeményezte, és mekkora volt azon a héten a fogvatartottak intézetenkénti átlagos létszáma. A közérdekű adatigénylésre kapott adatokból kiszámoltuk azt, hogy az átlagos fogvatartotti létszámon belül azon a héten mekkora volt a Skype-használók aránya. Ahogyan a következő táblázatban is látszik, összességében egyetlen olyan bv. intézetet találtunk, ahol a kiválasztott a héten a Skype-használók aránya a fogvatartottak átlagos számán belül meghaladta az 50 százalékot (Kalocsai Fegyház és Börtön). Az átlagos fogvatartotti létszámon belül a legalacsonyabb Skype használati arány ezen a héten csupán kilenc százalékos volt az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben, de három másik intézetben is 20 százalék alatt maradt (Tiszalöki Országos Bv. Intézet: 13%, Sopronkőhidai Fegyház és Börtön: 13%, Baranya Megyei Bv. Intézet: 17%). Ugyanezen a héten a teljes átlagos

[36] A Bv. tv. 173. § (2) bekezdése szerint „Az elítélt a rezsim szabályok szerint igénybe veheti a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat. E kapcsolattartási formák ellenőrzésére és korlátozására az általános szabályok az irányadók."
[37] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról 2. pontja.
[38] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról 2. pontja.
[39] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról 14. pontja.
[40] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról 19. pontja.
[41] Forrás: BVOP adatszolgáltatás a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylésére a 30500/11510/2020. sz. iktatószámon, 2020. október 29.

börtönpopuláción belül összességében 32 százalékos volt a Skype-beszélő részt vett fogvatartottak aránya.

2. ábra: Skype-használat 2020. október 5-11[42]

Intézet	Skype hívások száma (db)	Érintett fogvatartottak száma (fő)	Összes fogvatartott átlagos száma a héten (fő)	Skype használók aránya (%)
Állampusztai Országos Bv. Int.	304	299	1126	27%
Balassagyarmati Fegyház és Börtön	124	115	301	38%
Budapesti Fegyház és Börtön	215	213	988	22%
Hajdú-Bihar Megyei Bv. Int.	52	52	168	31%
Heves Megyei Bv. Intézet	58	58	139	42%
Fiatalkorúak Bv. Intézete	29	29	80	36%
Fővárosi Bv. Intézet	284	270	1234	22%
Győr-Moson-Sopron Megyei Bv. Int.	35	35	147	24%
Békés Megyei Bv. Intézet	35	35	98	36%
IMEI	**33**	**24**	**257**	**9%**
Kalocsai Fegyház és Börtön	**134**	**134**	**264**	**51%**
Somogy Megyei Bv. Intézet	28	28	123	23%
Közép-dunántúli Országos Bv. Int.	350	340	1097	31%
Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet	52	49	197	25%
Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet	328	323	739	44%
Márianosztrai Fegyház és Börtön	174	171	501	34%
Borsod Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Int.	350	344	771	45%
Szabolcs Szatmár-Bereg Megyei Bv. Int.	34	34	148	23%
Pálhalmai Országos Bv. Intézet	409	405	1223	33%
Baranya Megyei Bv. Intézet	**28**	**28**	**165**	**17%**
Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön	83	81	293	28%
Sopronkőhidai Fegyház és Börtön	**75**	**75**	**559**	**13%**
Szegedi Fegyház és Börtön	685	587	1353	43%
Tolna Megyei Bv. Intézet	40	38	88	43%
Jász Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Int.	34	30	119	25%
Szombathelyi Országos Bv. Intézet	600	580	1478	39%
Tiszalöki Országos Bv. Intézet	**147**	**138**	**1078**	**13%**
Tököli Országos Bv. Intézet	403	369	880	42%
Váci Fegyház és Börtön	236	233	638	37%
Veszprém Megyei Bv. Intézet	166	163	466	35%
Zala Megyei Bv. Intézet	28	28	84	33%
TOTAL	**5553**	**5308**	**16802**	**32%**

A BVOP adatszolgáltatása szerint a bv. intézetek között voltak eltérések a Skype-beszélőre alkalmas technikai eszközök számában is. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben például, ahol az adatigénylés szerint az átlagosnál kevesebben Skype-oltak (23%) a fogvatartottak összesen négy darab laptopot tudtak használni kapcsolattartásra 2020 októberében, miközben a fogvatartottak akkori átlagos létszáma

[42] Forrás: BVOP adatszolgáltatás a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylésére a 30500/11510/2020. sz. iktatószámon, 2020. október 29.

293 fő volt, tehát egy gépre 73 fő jutott. A BVOP adatszolgáltatása alapján a Szegedi Fegyház és Börtönben sokkal többet Skype-olhattak a kérdezett időszakban: 2020. október 5. és 11. között a fogvatartottak átlagosan 43 százaléka tudott Skype-beszélőn részt venni kapcsolattartójával. Az alapvető jogok biztosa (ombudsman) 2020. május 15-én látogatást tett a Szegedi Fegyház és Börtönben. A látogatást összegző jelentéséből kiderül, hogy a bv. intézet Skype termében jó hangulat volt a hívások közben, valamint „próbálták úgy elhelyezni az eszközöket, hogy viszonylag távol legyenek egymástól."[43] A jelentés szerint a bv. intézetben 15 darab „webkamerával és fejhallgatóval felszerelt számítógépen használhatták a fogvatartottak a Skype-ot". Kiemelte azt is, hogy országos szinten összesen ebben a bv. intézetben „valósult meg a legmagasabb számú esetben és időtartamban végrehajtott" Skype-kapcsolatfelvétel: „2019-ben 198 alkalommal 1980 perc időtartamban, 2020-ban (a látogatás idejéig) 2112 alkalommal és 31159 perc időtartamban éltek a fogvatartottak a kapcsolatfelvételi lehetőségekkel."[44] A szegedi bv. intézetben tapasztalható jónak mondható Skype-kapcsolattartási arányszámokat némiképp árnyalja, hogy ebben a bv. intézetben van elhelyezve országos szinten a második legnagyobb számú fogvatartott (átlagosan 1353 embert tartottak itt fogva 2020. október 5. és 11. között, ezt ekkor országos szinten csak a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási intézet „előzte meg" létszámban, átlagosan 1478 fővel).

Az alapvető jogok biztosának a Szegedi Fegyház és Börtönön kívül még másik három nyilvános jelentése elérhető a 2020 során bv. intézetekben tett látogatásairól. A Skype-kapcsolattartást mindegyik jelentés érinti, összességében pozitív tapasztalatokról számolnak be: több alkalommal megjelenik, hogy a bv. intézetek munkatársai szerint szeretik a fogvatartottak a Skype-kapcsolattartást. Az ombudsman több jelentésében kifejtette, hogy korábban sok panasz érkezett hozzá fogvatartottaktól a telefonhívások magas percdíja miatt, ezért szerinte a járványhelyzet megszűnését követően is jó gyakorlat lenne, ha a büntetés-végrehajtás széles körben biztosítaná az ingyenes Skype beszélgetések lehetőségét a fogvatartottak számára. Az alapvető jogok biztosa visszás gyakorlattal is találkozott a Skype-beszélők megvalósítása kapcsán: a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben egy parancsnoki tájékoztató szerint csak az a fogvatartott kérhetett Skype-beszélőt, „aki betartja a bv. intézetben elvárt viselkedési normákat, együttműködéséről tanúbizonyságot tesz és a fejlődést mutató periódus zökkenőmentesen legalább három hónapig fennáll."[45] Álláspontja szerint „aggodalomra ad okot, hogy a parancsnoki rendelkezésben szereplő »nem kívánatos cselekmény« megfogalmazás indokolatlanul széleskörű értelmezést tesz lehetővé"[46] és szükségtelenül hosszúnak tartja, hogy a kapcsolattartás feltételéül a parancsnoki rendelkezés háromhónapos próbaidőszakot ír elő. Az ombudsman szerint ez veszélyezteti a kapcsolattartáshoz való jogot.

3.2.1 A hozzátartozók tapasztalatai a Skype-kapcsolattartásról

A hozzátartozói kérdőívben (a kérdőívet 2020. november 6. és 2020. november 26. között 35 hozzátartozó töltötte ki), több kérdést is feltettünk, ami a Skype-beszélővel kapcsolatos. A hozzátartozókkal készült interjúk szerint volt olyan bv. intézet, ahol a koronavírus-járvány előtt is lehetett (pl. jutalomként) hetente nagyjából tíz percet Skype-olni, egyik interjúalanyunk azonban akkor is inkább a személyes látogatást részesítette előnyben, így ők nem használták a járvány kitörése előtt a Skype-

[43] Az alapvető jogok biztosának mint nemzeti megelőző mechanizmusnak jelentése az AJB-2726/2020. számú ügyben a Szegedi Fegyház és Börtön látogatásával összefüggésben, 8-9. o.
[44] Az alapvető jogok biztosának mint nemzeti megelőző mechanizmusnak jelentése az AJB-2726/2020. számú ügyben a Szegedi Fegyház és Börtön látogatásával összefüggésben, 8. o.
[45] Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése az AJB-2456/2020. számú ügyben a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásával összefüggésben, 9. o.
[46] Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése az AJB-2456/2020. számú ügyben a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásával összefüggésben, 9. o.

ot. Ehhez képest jelentős változás, hogy a kialakult járványhelyzetben a Skype-kapcsolattartás a személyes látogatófogadás korlátozásának egyik rendszeresített kompenzációs formája.

Arra voltunk kíváncsiak, hogy a hozzátartozóknak milyen tapasztalataik vannak a Skype-beszélővel kapcsolatban, az mennyire lehet alkalmas arra, hogy kiváltsa a személyes látogatást.

Alkalmak gyakorisága

A kérdőív legtöbb válaszadója (14 fő) hetente egyszer tudott a kérdezés idejekor a hozzátartozójával Skype-olni.

3. ábra: Skype-beszélgetések gyakorisága (fő)

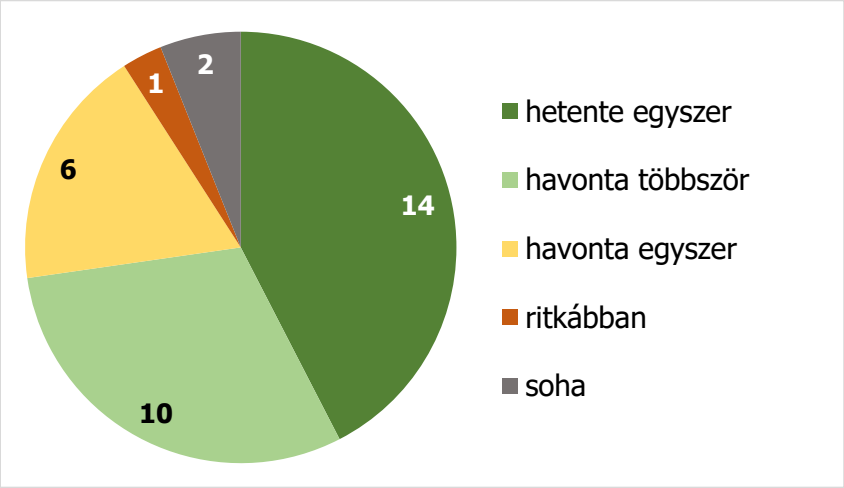

A Skype-hívások gyakorisága intézményenként jelentős szórást mutatott a hozzátartozói kérdőívben, amit a négy 2020-as bv. intézeti látogatásról szóló ombudsmani jelentés is alátámasztott. Volt olyan hozzátartozó, aki a kérdőívben azt a választ adta, hogy hozzátartozóját átszállították, és ezt követően az új bv. intézetben többször, akár heti négy alkalommal tudtak Skype-olni. A bv. intézetek könnyűszerkezetes épületeiről (pl. a Tököli Országos Bv. Intézet) viszont minden érintett válaszadó azt mondta, hogy nagyon rossz a térerő a telefonáláshoz és a Skype-hoz is. A hozzátartozóktól olyan információ is eljutott hozzánk, hogy vannak olyan bv. intézetek, ahol a könnyűszerkezetes objektumokban valamilyen oknál fogva nem található Skype-ra alkalmas eszköz, így a fogvatartottak úgy tudnak ezekhez hozzáférni, ha átkísérik őket a bv. intézet azon épületébe, ahol elérhetőek. Ez a hozzátartozók elmondása szerint megnehezíti a Skype-beszélők lebonyolítását a bv. munkatársak számára, és az is előfordulhat, hogy a fogvatartottaknak sokáig kell várakoznia a másik épület folyosóján. Egy hozzátartozó viszont arról számolt be, hogy Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben jelentősen csökkent a Skype ideje. Hozzátartozója elmondása szerint egy fiatalkorú átkerülve a nagykorúakhoz – szintén Tökölön –, öt héten keresztül nem volt elérhető a családja számára. Telefonon sem kapott felvilágosítást, hogy miért nem kerülhetett sor Skype-beszélőre.

Hívások hossza

A kérdőívet kitöltők jellemzően 30 percet tudtak Skype-olni. Volt, aki ennél kevesebbet, de legalább 15 percet tudott beszélni. A válaszok alapján van olyan bv. intézet, ahol a 15 perc a rutin, és havonta egyszer van egy hosszabb beszélgetésre lehetőség. Van néhány hely, ahol 60 percesek is lehetnek ezek a Skype-beszélők, ez számít a leghosszabb intervallumnak.

Skype-kérelem elutasítása

A megkérdezett hozzátartozók közül nyolc fő számolt be arról, hogy volt olyan eset, hogy a fogvatartott bár kérte, hogy Skype-olhasson, kérelmét a reintegrációs tiszt elutasította. Tapasztalataik szerint az

elutasítás sokszor abból fakadt, hogy a reintegrációs tisztnek nem volt ideje foglalkozni a kérelmekkel. Egy hozzátartozó szerint pedig a fogvatartottat azzal utasították el, hogy „a Skype az nem jár, csak adható.” Olyan esetről is beszámoltak, hogy a fogvatartott azért nem tudott Skype-olni, mert karanténba került, vagy éppen átszállításra várt. Olyan panasz is volt, hogy valaki azért nem tudott Skype-on beszélni a hozzátartozójával, mert egy megadott időpontra nem volt szabad eszköz.

3.2.2 A Skype nehézségei, problémái a hozzátartozók szerint

A kérdőívet kitöltő hozzátartozókat megkérdeztük arról is, hogy mennyire elégedettek a hívások gyakoriságával, azok engedélyeztetésével, kiszámíthatóságával, minőségével, időtartamával, a felügyelet nélküli személyes beszélgetésre való lehetőséggel, a technikai feltételekkel. A legtöbben azzal kapcsolatban fejezték ki elégedetlenségüket, hogy nem volt lehetőség a felügyelet jelenléte nélküli beszélgetésre, a következő leggyakoribb panasz a technikai feltételekkel kapcsolatban fogalmazódott meg. Ezen túl voltak, akiknek a hívások hossza és gyakorisága jelentette a legfőbb gondot.

Kép- és hangminőség

A hozzátartozók válaszai alapján problémát jelent, hogy a fogvatartottak és hozzátartozóik nem jól hallják és látják egymást, viszont más is hallja őket: van, hogy a szomszédos beszélgetést jobban hallják, mint a saját hozzátartozójukat. Ugyancsak általános panasz volt a nagy háttérzaj, ami a rossz hangminőséggel párosulva végképp lerontja a beszélgetés élvezhetőségét.

Nagyon megnehezíti a kapcsolattartást, ha nem állnak rendelkezésre a megfelelő technikai feltételek. A válaszadók többsége panaszkodott a hívás kép- és hangminőségére. A hívások akadoznak, a beszélgetés visszhangzik, a kép gyakran szakadozik vagy kimerevedik és általánosságban is rossz minőségű. Ez újrahívással sem javul, és a technikai akadályok elhárításával telik az amúgy is rövid rendelkezésre álló idő.

További akadályok

A hozzátartozók problémaként fogalmazták meg, hogy az újonnan kialakított könnyűszerkezetes börtönépületekben nincs olyan helyiség, ami alkalmas volna Skype-olásra, vagy az adott részlegen nincs olyan számítógép, ami a telekommunikációra alkalmas. Ilyenkor egy másik objektumba kell átkísérni a rabokat, akiknek sokszor órákat kell sorban állni.

A válaszadók szerint a személyi állományban tapasztalható munkaerőhiány is nehezíti a Skype-beszélők lebonyolítását. Előfordul, hogy 110 fogvatartottra jut egy reintegrációs tiszt. Ez azt jelenti, hogy egy reintegrációs tisztnek kell 110 fogvatartott Skype-kérelmét átolvasnia, és engedélyeznie, ami tovább nehezíti a Skype-beszélők megszervezését, különösen, ha az adott bv. intézetben kevés a rendelkezésre álló eszköz, ezért nehezebb azok beosztása is. Emellett a Skype-beszélők lebonyolítása (fogvatartott kísérése, beszélgetés felügyelése, majd a fogvatartott visszakísérése) is bonyolult szervezőmunkát igényel.

A személyesség hiánya

A legtöbb hozzátartozó szerint, aki nehézségeket fogalmazott meg a Skype-beszélőkkel kapcsolatban, ezekben a hívásokban nincs mód a minőségi, igazán személyes beszélgetésekre. Érdemi dolgokról nem tudnak beszélni, amit mind a fogvatartottak mind a hozzátartozók nagyon nehezen élnek meg. Sok válaszadó hozzátartozója a koronavírus-járvány ideje alatt került bv. intézetbe, így nem tudja összehasonlítani a személyes látogatást és a Skype-beszélőt. Ahogy a kutatás tapasztalattal rendelkező résztvevői kifejtették: egy ideje a biztonsági intézkedések, a zsúfoltság és a hangzavar miatt a személyes látogatófogadáson is akadályokba ütközött a meghitt, nyugodt beszélgetés. Egyesek szerint a személyes beszélőn kevésbé akadályozta a felügyelet jelenléte a meghitt beszélgetést, mint a Skype-beszélő során. Néhány válaszadó úgy érzi, hogy a folyamatos ellenőrzés miatt nem beszélnek őszintén a hozzátartozóik.

Olyan tapasztalatról is beszámolnak, hogy egy fogvatartottra rászólt a reintegrációs tiszt, mert szerinte olyan dologról kezdett el mesélni, amiről nem szabadna beszélnie.

Idézet a Skype-kapcsolattartásról a kutatásban részt vevő egyik hozzátartozótól:

„Számomra nagyon fontos lenne, ha legalább havonta egyszer felügyelet nélkül beszélhetnék a párommal. Hiszen erre a beszélőn is van lehetőség, nem ül ott egy őr folyamatosan. Így biztos vagyok benne, hogy vannak olyan dolgok, amiket a párom nem mond el a folyamatos ellenőrzés miatt. Nem hiszem, hogy őt bántják, legalábbis reménykedem benne, de sosem lehet tudni. Illetve van egy 1 éves kisfiunk, aki március óta nem látta az édesapját, mivel őt a Skype nem érdekli, nem tudja, hogy van ott valaki a képernyő másik felén. Telefonommal szoktunk Skype-olni, lehet, ha egy laptopon, vagy tableten lennénk, ahol nagyobb a kép akkor látna egy arcot, de sajnos ezt anyagilag nem engedhetjük meg."

Rendelkezésre álló idő, a hívások ütemezése

Többen problémaként említették a kutatásban részt vevő hozzátartozók közül, hogy nem lehet kiszámítani a hívásra rendelkezésre álló időt. A válaszadók a megkérdezés idején azt tapasztalták, hogy a Skype-hívások jellemzően minimum 15, maximum 60 percesek voltak, de többen arra panaszkodtak, hogy sokszor kiszámíthatatlan volt, hogy az adott beszélgetés milyen hosszú lesz. Ilyenkor előfordult, hogy 25 percig tartott a beszélgetés, máskor viszont 15 perc után vége lett, amiről nem kaptak egyértelmű tájékoztatást a hívás előtt. Több válaszadó említette, hogy személyes látogatás hiányában túl kevés alkalom és idő jut a Skype-beszélőkre, kevesebb, mint a személyes látogatásokkor.

Több válaszadó által említett probléma továbbá, a hívások ütemezésének kiszámíthatatlansága. A megkérdezett hozzátartozók szerint eleve nehéz időpontot egyeztetni a bv. intézettel, az egyeztetett időpontokban pedig gyakoriak a hirtelen változtatások, csúszások, tehát nem mindig akkor kerül sor végül a Skype-beszélőre, mint amikorra a fogvatartott kérte és a reintegrációs tiszt engedélyezte azt. Volt olyan, hogy a megbeszélt időpont előtt órákkal érkezett a bejövő hívás a hozzátartozóhoz. Válaszadóink elmondása szerint a bv. intézet ilyen esetekben arra szokott hivatkozni, hogy „most van lehetőség" a Skype lebonyolítására, ami felkészületlenül éri a hozzátartozót és lehet, hogy épp nem tud részt venni a hívásban, hiszen nem akkorra várta azt. A válaszadók azt is elmondták, hogy ezekben az esetekben, ha tudnak, mégiscsak meg kell oldaniuk, hogy a megváltoztatott időpontban is elérhetőek legyenek, mert különben elmarad az egész, és nem is pótolják be.

3.2.3 A szakemberek véleménye a Skype-kapcsolattartásról

Nagy különbség van aközött, hogyan látják az érintett fogvatartottak és hozzátartozóik, és a bv. szakemberei a Skype-beszélőt. Utóbbiakat a kutatás során megosztotta ez a kérdéskör: többek szerint a kapcsolattartást mint látogatási formát a Skype-beszélő nem tudja helyettesíteni, de akadnak olyanok is, akik szerint a Skype-beszélő alkalmas a személyes beszélő kiváltására. Néhány szakember szerint azoknak a családoknak jelenthet megoldást a Skype, amelyek rendelkeznek a megfelelő technikai háttérrel, akiktől távol van elhelyezve fogvatartott hozzátartozójuk, és a személyes látogatás jelentős anyagi terhet jelent számukra. Ugyanakkor a kutatásban részt vevő szakemberek közül néhányan kiemelték: a hozzátartozók társadalmi háttere jelentős egyenlőtlenségeket teremthet a kapcsolattartásban, így a Skype-hoz való hozzáférésben is. Ha a fogvatartott hozzátartozója rossz körülmények között él (nincs otthon internet, alkalmas eszköz), vagy nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel az elektronikus kapcsolattartáshoz, akkor nem tud élni a Skype lehetőségével. Az alapvető jogok biztosának a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben tett látogatásáról szóló jelentése szerint a bv. intézet vezetősége arról számolt be a biztosnak, hogy a Skype-kapcsolattartás „sok esetben a

hozzátartozókon múlik, akiknek rendelkezniük kell legalább egy, a beszélgetés lebonyolítására alkalmas telefonkészülékkel."[47]

A hozzátartozókkal ellentétben több szakember is úgy gondolja, hogy a Skype beszélgetések alkalmával nagyobb intimitásra van tere az érintetteknek, a beszélgetés meghittebb, mint a beszélőn (ahol sokan vannak jelen), hiszen a hozzátartozó „hazaviheti" a rabot, őt otthoni közegben fogadhatja, a fogvatartott bepillantást kap a régi életébe, hozzátartozóit családi környezetben látja. Szerintük ez a lehetőség a kisgyerekeseknek is jobb, mert a gyerekeknek nem kell átesniük az akár traumatizáló beléptetésen a bv. intézetbe. A megkérdezett szakértők közül többen viszont úgy vélték, hogy a Skype beszélgetés nem alkalmas az „egymás közti érzelmi megosztásra", ezért a kapcsolat felszínessé válhat a fogvatartottak és rokonaik között, ha sokáig tart a teljes látogatási tilalom időszaka.

Ahogyan azt a személyes látogatófogadásról szóló fejezetben kifejtettük, a kutatásban részt vevő szakemberek mindannyian említették, hogy a személyes látogatófogadás feltételeinek elmúlt évek során tapasztalt szigorításai megnehezítették a kommunikációt, és csökkentették az intimitás lehetőségeit a fogvatartottak és hozzátartozóik között.

A szakemberek abban a kérdésben is megosztottak voltak, hogy a személyes látogatófogadás intézése és a beléptetés, vagy a Skype-beszélő bonyolítása jelent több munkát a bv. intézetben dolgozóknak: egyesek szerint nagyobb adminisztrációs teherrel jár a Skype-kérelmek intézése és a beszélők bonyolítása, de mások szerint jóval kisebbel, mint a látogatófogadásé.

3.3 Telefon

3.3.1 Telefonos kapcsolattartás a koronavírus-járvány előtt

A telefonálásra a fogvatartottak a bv. intézet által biztosított, kártyával tölthető mobiltelefon-készüléket (bv. mobil) használhatják. A telefonokért 35 ezer forint letéti díjat kell fizetni. A telefonok nem hívhatóak vissza, a rabok pedig csak azokat a számokat hívhatják, akik hivatalos kapcsolattartóik. A telefonálásra fordítható időtartam végrehajtási fokozattól és rezsimkategóriába sorolástól függ. A védővel való beszélgetés nem korlátozott. Azok a rossz anyagi helyzetű fogvatartottak, akiknek nincs „saját" bv. mobiljuk, az intézetben elérhető fali telefonokat használhatják, korlátozott időtartamban. A hozzátartozókat a bv. mobilos és fali telefonos kapcsolattartásról kérdeztük a koronavírus-járvány előtti időszakra vonatkozóan. A kérdőívre választ adó hozzátartozók csaknem háromnegyede (25 fő) hetente többször tudott telefonálni fogvatartott családtagjával a koronavírus-járvány előtt (4. ábra). Közülük 24 fő említett a telefonálással kapcsolatos valamilyen problémát, a következőket:

- leggyakoribb panasz, hogy a telefonálás túlságosan drága (75 forint/perc);
- sokan panaszkodnak arra, hogy rossz a hívás minősége mind a fali telefonon, mind a bv. mobil esetében: recseg, visszhangzik a vonal, nincs térerő, sokszor alig vagy egyáltalán nem hallani semmit; gyakran hosszabb időre megszakad a beszélgetés, miközben fogy a pénz;
- többen említették, hogy ha a bv. mobil elromlik, hosszú idő, míg megjavítják;
- a fali telefonok vagy nem működnek, vagy túlterheltek (sokan várnak rájuk), de előfordul, hogy másik szintre kéne valakit átkísérni ahhoz, hogy telefonálni tudjon (akár egy hétig is várhat erre).

[47] Az alapvető jogok biztosának mint nemzeti megelőző mechanizmusnak jelentése az AJB-2419/2020. számú ügyben a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön látogatásával összefüggésben, 9. o.

4. ábra: Telefonbeszélgetések gyakorisága a járvány előtt (fő)

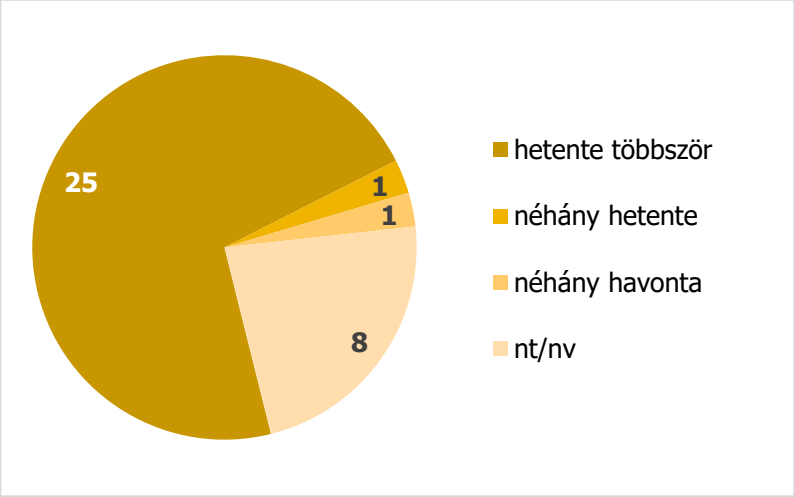

A hozzátartozói kérdőív válaszadóinak több mint felével (19 fő) előfordult már, hogy pénzhiány miatt nem tudott telefonálni fogvatartott hozzátartozójával. A megkérdezettek közül 15 főnek jelentettek a percdíjak jelentős, és további hat főnek valamelyest akadályt a fogva tartott hozzátartozójával való kapcsolattartásban.

A kutatásban megkérdezett szakemberek mindegyike ugyancsak a legjelentősebb problémák között említette a telefonhívás magas percdíját. Szerintük ez az alacsony jövedelmű, vagy jövedelemmel nem rendelkező fogvatartottaknak óriási gondot jelent, a jobb anyagi helyzetű fogvatartottaknak inkább a szűkös kihasználható időkeret a problémájuk. Abban is egyetértettek a kutatásban résztvevő szakértők, hogy fontos a telefon, de a minőségi kapcsolattartásra nem elegendő. Egy részük szerint több olyan bv. intézet van, ahol általában nagyon rossz a telefonvonal minősége. Néhány szakember a telefonnal kapcsolatos biztonsági kockázatokat is kiemelt: tiltott tárgyként szinte lehetetlen kiszűrni az illegálisan bekerülő apró telefonokat. Szerintük a telefonok egyrészt jóval olcsóbb alternatívát, másrészt a szabadabb és minőségibb kapcsolattartás lehetőségét jelenthetik, de a szakértők elmondása szerint azon kívül, hogy szabályellenes a tartásuk, teret adhatnak a fogvatartottak közti zsarolásnak (a másik fogvatartott családja töltse fel a telefont). A legális bv. mobillal kapcsolatosan szintén felmerült már biztonsági probléma (pl. sikerrel végrehajtott telefonos csalások feltört készülékkel).

3.3.2 Telefonos kapcsolattartás a koronavírus-járvány idején

A COVID-19 járvány idején a korábbi, telefonáláshoz kapcsolódó fő problémák: a magas percdíjak, a rossz hívásminőség és térerő, a nem működő vagy túlterhelt fali telefonok a járványhelyzet idején is problémát jelentenek. A személyes látogatófogadás hiánya miatt nagyobb súllyal jelentek meg az eleve meglévő problémák a hozzátartozók visszajelzéseiben. Emellett említésre kerültek új, a járványhelyzethez kapcsolódó nehézségek is.

A kérdőíves kutatásban résztvevő 35 hozzátartozó véleménye megoszlott a tekintetben, hogy javultak-e a telefonos kapcsolattartás feltételei a járványhoz kapcsolódó intézkedések hatására. Tíz elítélt hozzátartozói egyértelmű javulásról számoltak be, hét fogvatartott hozzátartozói szerint pedig részben jó irányba változtak a telefonálás körülményei. Heten nem tapasztaltak semmilyen pozitív változást ezen a téren. Tíz fogvatartott hozzátartozója nem válaszolt erre a kérdésre.

A 35 elítélt hozzátartozóinak közel egyharmada nem rendelkezett a bv. intézet-ben mobiltelefonnal – azaz a kapcsolattartás szempontjából a járványhelyzet-idején hátrányos helyzetű csoportba tartozott. Bár a rossz anyagi helyzetű, letéti pénzzel nem rendelkező elítéltek számára biztosította a bv. az ingyen

telefonálás lehetőségét, a mobillal nem rendelkezők egy kivétellel problémákat tapasztaltak az ingyen telefonálás kapcsán. A válaszok alapján ezeknek az embereknek (kilenc fő) a túlnyomó többsége (hat fő) egyáltalán nem tudta igénybe venni ezt a koronavírus-járvány óta rendelkezésre álló lehetőséget. Három fő tudott ingyen telefonálni, megítélésük szerint nagyon keveset. A szabályozás szerint erre havonta háromszor öt percben van lehetőség. Az, hogy nem tudták igénybe venni az ingyen telefonálást, összefüggésben lehet azzal, hogy hozzátartozóik úgy nyilatkoztak, hogy a mobiltelefonnal nem rendelkezők nem vagy csak részben kaptak tájékoztatást a telefonos kapcsolattartás megváltozott szabályairól.

A Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylése[48] szerint 2020. március 19. és 2020. április 26. között mindössze 2018 fő tudott élni az ingyenes telefonálás lehetőségével, 7072 alkalommal. Közérdekű adatigénylésben szerettük volna megtudni, hány olyan fogvatartott van, aki nem rendelkezik bv. mobiltelefonnal, de a BVOP tájékoztatása szerint erre vonatkozóan nincsen adatuk. A kérdőíves kutatásban résztvevők egyharmada válaszolta azt, hogy hozzátartozója nem rendelkezik bv. mobillal. Feltételezhető, hogy a fogvatartottak jelentős része igényli az ingyenes telefonálás lehetőségét, kérdés, hogy mekkora részük jut hozzá. Az alapvető jogok biztosa a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben tett látogatásáról szóló jelentése szerint az ott meghallgatott fogvatartottak heti több részletben szokták kihasználni a plusz időtartamú telefonálási lehetőséget (heti 15 perc). Azok pedig, akiknek nincs saját bv. mobilja (vagy letéti pénze), havi három alkalommal öt percben tudnak telefonálni a bv. költségére, de az intézet elmondása szerint ezzel a lehetőséggel nem sokan éltek, mert a fogvatartottak többsége dolgozott, tehát rendelkezett letéti pénzzel, így telefonálni is tudott.

Azok, akiknek van bv. mobiltelefonjuk sérelmezték, hogy nagyon kevés a járvány miatti heti plusz tíz, majd 15 perccel növelt telefonálási idő, amit extra beszélgetésre kaptak. Gyakran csak „ledarálják" a fontosabb dolgokat, amit meg kell beszélni, és nem, vagy alig marad idejük a személyesebb témákra. Van, hogy nem tudják pontosan, hogy hány percük is van még, és nem mindig marad idejük rendesen elbúcsúzni sem. Sokan a drága percdíjak miatt nem tudnak élni az extra percek lehetőségével (az ingyen telefonálás csak azok számára biztosított, akiknek nincs letéti díjas, „saját" mobiltelefonjuk). Négyen nem tudtak arról, hogy ha feltöltik a telefont, extra percek vehetők igénybe a beszélgetésre.

Idézetek a kutatásban részt vevő hozzátartozóktól a telefonos kapcsolattartás problémáiról:

„Nem győzöm tölteni a telefonra a pénzt, mert horror áron megy az egész."

„Mert továbbra is magas a percdíj, így ugyanabból a fix összegből gazdálkodunk."

„Este lefekvés előtt megcsörget, hogy gondol rám, de nem veszem fel. Beosztja mindig a perceket, hétvégére is jusson."

„Párom volt a családfenntartó. Így egyedül maradtam. Várandósan nem tudok dolgozni, és nem tudok sajnos nagyon beküldeni neki pénzt."

A telefonos kapcsolattartásra a kérdőívet kitöltőknek heti átlagosan 42 perc, azaz napi hat perc jutott. Az elítéltek hetente jellemzően 40 és 60 perc között tudtak beszélni telefonon. Heten tudtak heti egy óránál többet beszélni. 17-en tudtak fél és egy óra között beszélni, heten voltak azok, akik tudtak telefonálni, de legfeljebb fél órát. Négyen egyáltalán nem tudtak telefonon kapcsolatot tartani. A legtöbbet telefonáló heti 90 percet, azaz napi 12 percet beszélt a hozzátartozóival. A hozzátartozók körében általános vélemény, hogy indokolatlannak tartják a percek korlátozását a COVID-19 járvány idején. A kieső személyes kapcsolattartás helyett sokkal több telefonos és Skype kompenzációt

[48] Forrás: BVOP adatszolgáltatás a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatigénylésére a 30500/4780/2020. sz. iktatószámon, 2020. május 6.

tartanának méltányosnak, mint a jelenlegi. Illetve ingyen telefonálási lehetőséget rászorultsági alapon nem csak a leginkább rászoruló, mobiltelefonnal nem rendelkező fogvatartottaknak kellene biztosítani.

5. ábra: Heti átlagos telefonálással töltött idő a hozzátartozók válaszai alapján (fő)

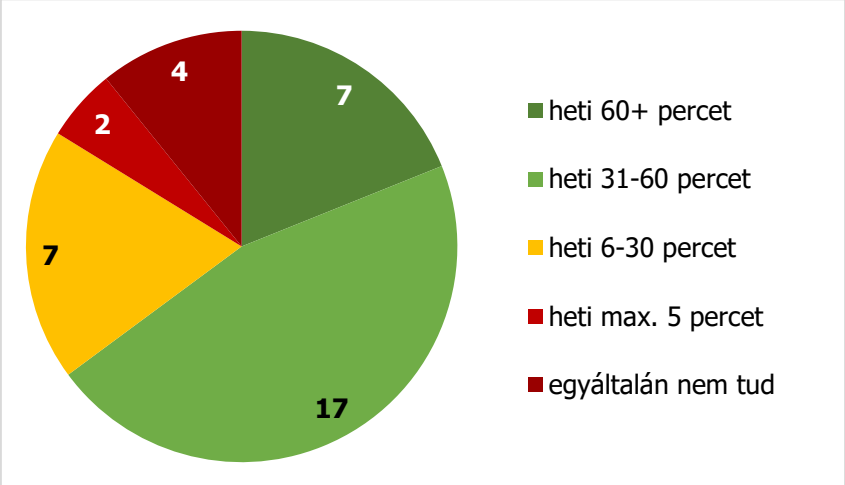

A szakértők azt tették hozzá ehhez, hogy sok fogvatartott családjánál nincsenek meg a Skype-beszélő technikai feltételei. Ezáltal teljes egészében a telefonálás váltja ki a személyes kapcsolattartást. Így a telefonálással kapcsolatos problémák még intenzívebben jelentkeznek. A kutatás több résztvevője említette, hogy bizonyos bv. intézetekben az adminisztráció és a letéti díjjal való elszámolás miatt a szabadulás előtt 45 nappal le kell adni a telefont. Pedig akkor lenne leginkább szükség a hozzátartozókkal való aktív kapcsolattartásra, amikor az elítéltek készülnek a szabadulásra.

3.4 Levelezés

3.4.1 Levelezés a járvány előtt

A hozzátartozói kérdőív kitöltői szerint a járvány előtt a bv. intézetekből kimenő levelekkel nagyjából minden rendben volt, viszonylag hamar megérkeztek hozzájuk. Inkább a kintről beérkező levelekkel tapasztaltak problémát: hosszú időt vett igénybe a levelek kézbesítése, különösen akkor, ha időközben áthelyezték hozzátartozójukat másik bv. intézetbe és a levelet utánuk küldték. A beérkező levelek tartalmi szűrésekor előfordult, hogy amikor egy hozzátartozó kintről küldött volna a bv.-ről szóló sajtóban megjelent cikket, akkor a levél nem érkezett meg a fogvatartott hozzátartozóhoz. Arról is több a kérdőívre választ adó hozzátartozó beszámolt, hogy sok múlik a reintegrációs tiszt hozzáállásán is: van, aki gyorsan és hiánytalanul adja át a levelet, van, aki nagyon hanyagul másolja le, van, aki sokáig magánál tartja a kimenő levelet, mielőtt elküldené.

A kérdőívet kitöltő hozzátartozók általános problémaként említették, hogy a levelezés előfeltétele, a kapcsolattartói nyilatkozat elfogadása lassú: több hónapig is eltarthat, mire elfogadják. Emellett sokszor fénymásolva kapják meg fogvatartott hozzátartozóik a leveleket, ami azért okoz gondot, mert színes gyerekrajzok, fényképek is lehetnek bennük, melyek a fekete-fehér fénymásolás során jelentős minőségromlást szenvednek. A kutatásban megkérdezett szakemberek elmondása szerint a leveleket főként azokban a bv. intézetekben fénymásolják le, ahol a tapasztalatok alapján nagy kockázata van a pszichoaktív szerek bejutásának, a fénymásolás oka ugyanis az ilyen anyagokkal átitatott papírok bejutásának megakadályozása. Ahogy a 2.2. fejezetben említettük, a levelek fénymásolása ugyanakkor nagy terhet ró a személyi állományra, ezért hosszadalmas, mire megérkeznek. Ezt bizonyos bv. intézetekben nem lehet megkerülni a szakértő válaszadók többsége szerint, mivel a levelek biztonságával kapcsolatos felelősség a személyi állományt terheli, szakértő interjúalanyaink szerint

annak felismerésére és szűrésére azonban nem állnak rendelkezésre megfelelő eszközök, hogy a levélpapír át van-e itatva valamilyen bódító hatású anyaggal.

3.4.2 Levelezés a járvány idején

A válaszadó hozzátartozók szerint szerencsés esetben hetente, de inkább másfél hetente tudnak egy levelet váltani hozzátartozójukkal a járvány kezdete óta. Elmondásuk szerint a járványhelyzet óta minden irányba lassabban érkeznek meg a levelek azért, mert a levelek karanténba kerülnek átadás előtt. Az alapvető jogok biztosa 2020 során bv. intézetekben tett látogatásairól szóló jelentésekben egybehangzóan megjelenik, hogy a „fertőzés megelőzése érdekében" a leveleket beérkezésüket követően két munkanap, de legalább 40 óra várakozás után adják át a fogvatartottaknak.[49]

Idézetek a levelezésről a kutatásban részt vevő hozzátartozóktól:

„Az elsőbbségi levelemet egy hét alatt kapja meg és szintén elsőbbségi levele van, hogy 2 hét mire megkapom... Így inkább már nem is írunk egymásnak, mert mire elolvassuk, már teljesen más a helyzet, illetve addigra megbeszéljük telefonon! Már csak képeket küldök neki levélben... Értelmetlen."

„Volt, hogy meg sem kapta a levelem hetekig, amíg panaszt nem tettem, máskor már másnap odaadták neki. Nevelőtisztje válogatta... budapesti börtönben 2 alkalommal kilopták az általa kiküldött levélből a növénymagokat, a lapra ragasztott növényt/termést/mellékletet, amivel kedveskedni akart nekem. Volt, hogy hanyagul másolták le a leveleit (margónál levágva, halványan-olvashatatlanul, vagy a hátoldali rész nélkül). Panaszt tettünk, amire „előkerült"… Volt, hogy kinti, nyilvános cikket küldtem be neki a bv.-ről mellékletként, és nem visszaküldték, hanem „lenyelték" a teljes levelet, a személyes részt is, sosem kapta meg."

3.5 Csomagküldés, webshop, pénzküldés

A csomagküldés, a webshop és a pénzküldés gyakorlatával kapcsolatban a kutatásban részt vevők nem számoltak be a járvány miatti változásokról, ezért ebben a fejezetben a fentiekkel kapcsolatos általános véleményeket, élményeket dolgoztuk fel.

Csomagküldés

A kérdőívet kitöltők többsége (19 fő) soha nem küldött csomagot bv. intézetben tartózkodó hozzátartozójának, így értelemszerűen nekik nem voltak tapasztalataik a csomagküldéssel kapcsolatban. A válaszadók közül öten kéthavonta, nyolcan havonta, hárman pedig havonta többször küldtek csomagot. A járvány ideje alatt a csomagküldésben érintett hozzátartozók (14 fő) közül tízen számoltak be valamilyen általuk tapasztalt nehézségről, például arról, hogy egyáltalán nem, vagy nagyon lassan érkezett meg a csomag; azt pedig ketten is tapasztalták, hogy a bv. megtagadta a ruhacsomag-engedélyt (emiatt egyikük fogvatartott hozzátartozója egy hónapig egy alsógatyával és egy zoknival volt kénytelen élni).

Az egyik, a kutatásban részt vevő hozzátartozó a következőképpen fogalmazott a csomagküldéssel kapcsolatban: *„Amikor bekerült majdnem egy hónapig semmit nem tudott rólunk, mi tudtunk róla, de ő nem tudott rólunk. Nem tudom, hogy mi volt az oka, küldtem pénzt és csomagot és jött a hívás tőle, hogy nem kapja meg a leveleket. Nagyon sírtam, írtam e-mailt a bv. intézetnek, és rá két órára már*

[49] Az alapvető jogok biztosának jelentései az AJB-2728/2020. sz. (12. o.), az AJB-2726/2020. sz. (8. o.), az AJB-2419/2020. sz. (9. o.), az AJB-2456/2020. sz. (9. o.) ügyekben a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a Szegedi Fegyház és Börtönben, a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben és a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben tett látogatásaival összefüggésben.

hívott is. A csomagot, amit küldtem pedig odaadták neki, mert az nem tévedt el, csak addig nem adták neki oda."

A kutatásban részt vevő szakemberek többsége azt emelte ki a csomagküldéssel kapcsolatosan, hogy az elmúlt években szigorodott a gyakorlat, a többség szerint negatív irányba változott:

- ritkábban lehet élni vele,
- drágább,
- korlátozott a megvásárolható termékek köre,
- sokszor nagyon hiányos a kínálat,
- vannak olyan intézetek, ahol egyáltalán nem érkezik meg a rendelés, vagy nem a rendelt termék érkezik meg a fogvatartotthoz.

Néhány szakember rávilágított arra, hogy ugyanúgy, mint a telefonálás esetében, a csomagküldés is az eltérő vagyoni helyzetű fogvatartottak közötti szakadékszerű társadalmi különbséget nagyítja fel: vannak olyan fogvatartottak, akik mindent a bv.-től kapnak, de olyanok is vannak, akik pedig szinte bármit meg tudnak vásárolni. Egyikük szerint az alacsony jövedelmű fogvatartottak esetében a börtön funkcióját tekintve a szociális ellátórendszer része, hiszen „sok ember esetében, akiknek senkijük sincs" fel sem merül lehetőségként, hogy csomagot kapnának, mindent a bv. biztosít számukra. Egy másik szakértő szerint a büntetés-végrehajtás szervezetének nem áll érdekében, hogy alacsonyabbak legyenek a csomagok árai, ezért nem is gyakorolnak nyomást a szolgáltatóra.

További kritikaként merült fel, hogy a fogvatartottaknak pszichésen biztosan jobb lenne, ha a családjuktól személyre szóló csomagot kaphatnának. A csomagküldési rendszer pozitívuma egyértelműen az, hogy biztonságos a megkérdezett szakemberek szerint: átlátható, egységes, jól ellenőrizhető. Volt olyan vélemény is, hogy a csomagküldőnek megkönnyíti a dolgát, mert kevesebb időbe telik összeállítani, mint a személyes csomagot. Mindemellett azt is mondták a megkérdezettek, hogy működhetne jobban is a rendszer, fontos lenne jobban kidolgozni, a magas árakat pedig minden megkérdezett bírálta.

Webshop

A hozzátartozói kérdőív webshopos tapasztalattal rendelkező kitöltői (14 fő) általában rossz véleményt fogalmaztak meg azzal kapcsolatban. Szerintük túlságosan kicsi a választék, rossz a kínálat (például jóval nagyobb a választék egészségtelen termékekből, mint egészségesekből), és gyakran ki is fogynak a termékek. A kutatásban részt vevő egyik hozzátartozó szerint gond, hogy „csak édességet lehet a webshopon keresztül küldeni, más tartós élelmiszert nem, pedig arra nagyobb szükség lenne." Egy vegetáriánus fogvatartott hozzátartozója szerint a webshop egy „nulla", semmilyen egészséges ételt nem lehet benne kapni: az általa beküldött csomagot a saját költségén visszapostázták, amiben vitamint is küldött a fogva tartott hozzátartozójának, a bv. orvos viszont nem rendelte meg neki, amit kért. Mindezt annak ellenére, hogy – úgy tudja, parancsnoki engedéllyel – ez törvényben biztosított joga lenne.[50]

A megkérdezett szakemberek kiemelték, hogy a webshopos csomagküldés bevezetése nagyban megkönnyítette a személyi állomány munkáját, nagy adminisztrációs tehertől szabadította meg az ott dolgozókat, mivel nincs szükség a csomagok átvizsgálására, hiszen azok nem érintkeznek a feladóval. A kutatásban részt vevő szakemberek egyetértettek abban, hogy a régi csomagküldési rendszer rendkívüli

[50] A Bv. tv. 156. § (4) bekezdése szerint az „elítélt a bv. szerv által biztosított gyógyszert, illetve gyógyászati segédeszközt használhatja. Az elítélt a bv. orvos szakmai javaslatára, a bv. intézet vezetőjének engedélyével az általa, a hozzátartozó vagy - kapcsolattartóként nyilvántartásba vett - harmadik személy által finanszírozott és - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - a bv. szerv által kérelmére beszerzett, illetve egyéb módon rendelkezésére bocsátott gyógyszert, gyógyászati segédeszközt, gyógyhatású készítményt is használhatja."

biztonsági kockázatokat hordozott magában, olyanokat, amiket a bv. a jelenlegi helyzetében a szakemberhiány és az állományra nehezedő adminisztrációs terhek miatt nem tud vállalni. Azt, hogy a biztonsági kockázat valódi, az egyik szakértő a következő történettel támasztotta alá: előfordult olyan, hogy hozzátartozó konzervgyárban dolgozott és az általa beküldött, érintetlen konzervben érkeztek tiltott tárgyak (drog, szúró-vágó eszköz, SIM-kártya stb.). Ugyanakkor az interjút adó szakemberek problémásnak tartották, hogy a webshop drága, a használata pedig körülményes, amihez sok családban nincs megfelelő háttértudás. A fogvatartottak jellemzően nem abból a társadalmi osztályból kerülnek ki, ahol az internetes vásárlás mindennapos, sőt, vannak olyan érintett családok is, akiknek nincsen internet-előfizetése.

Pénzküldés

A kérdőív kitöltőinek többsége (17 fő) havonta többször küldött fogvatartott hozzátartozójának pénzt, hatan havonta, öten ritkábban, mint havonta, hét válaszadó azonban soha. A hozzátartozói kérdőív kitöltői közül volt, aki problémaként érzékelte, hogy a spájzkártyára küldött pénzből levontak, vagy az „teljesen eltűnt", egy másik hozzátartozó utalása közleményében a név és nyilvántartási szám mellől lemaradt a „kiétkezés", emiatt levontak belőle egy nagyobb összeget, amire nem számított.

4. A látogatási tilalom hatása a családi kapcsolatokra

Az online kérdőívben megkérdeztük, hogy összességében többször beszélnek-e egymással a fogvatartottak és családtagjaik. 13-an, tehát a válaszadók egyharmada azt válaszolta, hogy többet beszélnek, mint a látogatási tilalom előtt, szintén 13-an viszont kevesebbet beszélnek, mint a járványhelyzet előtt és 11-en ugyanannyit beszélnek. A kérdésre, hogy változott-e a kapcsolatuk a járvány óta, 14 fő azt válaszolta, hogy nem változott a kapcsolata, nyolcan jobbnak élik meg, négyen rosszabbnak az elítélt rokonukkal való kapcsolatukat.

6. ábra: Hogyan változott az elítélt hozzátartozójával való kapcsolata a járványhelyzet óta (fő)

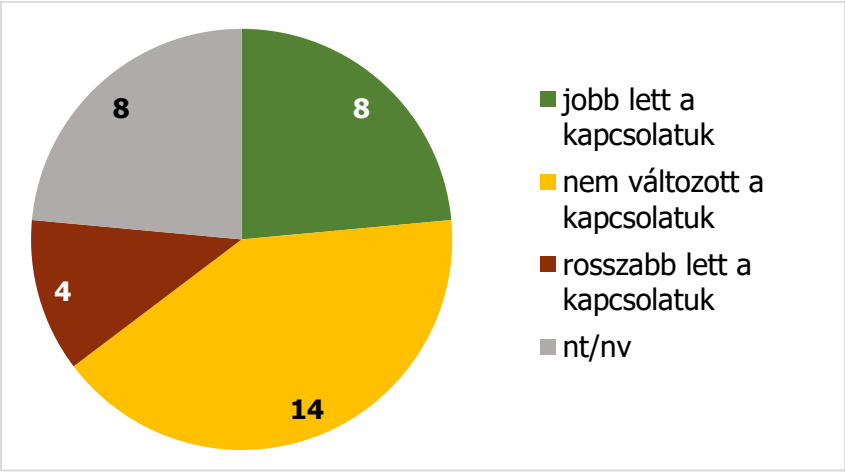

Arra vonatkozóan, hogy miben változott a kapcsolatuk, elmondható, hogy azokat a családokat viselte meg különösen a látogatófogadás hiánya, ahol gyerekek vannak. A vírushelyzet egy krízis-szituáció mind a kinti, mind a benti életben. Feszültek a rabok és kint lévő hozzátartozóik is. A szűkös időkeretben és a személyes beszélgetésekre nem alkalmas térben, amiben kommunikálni lehet telefonon és Skype-on, nem tudják az ezzel kapcsolatos érzelmeiket megosztani, támogatni egymást a problémáikkal való megküzdésben. A bv. szakértői szerint a rabok számára külön nehézséget jelent, hogy tehetetlennek érzik magukat a kint krízisben lévő családtagjaik támogatásában. A valóságaik még inkább eltávolodnak egymástól, mint a járványhelyzet előtti időszakban. Azok a hozzátartozók, akik kapcsolatuk romlásáról számoltak be, egybehangzóan a személyes kapcsolattartás hiánya miatti növekvő feszültséget és

eltávolodást éltek meg. A kintiek számára pedig a kapcsolattartást érintő bizonytalanság, az ezzel kapcsolatos tájékoztatás hiánya jelenti a legnagyobb érzelmi megterhelést. A bizonytalanság destruktív érzelmi mechanizmusokat indít be. A bv. szakértőinek tapasztalatai szerint több, stabil családi kapcsolat ingott meg a járványhelyzetben. Azok a válaszadók, akiknek az enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ) hatálya alá tartozott fogvatartott hozzátartozójuk (öt fő) nehezen viselték, hogy a 2020. március óta érvényben lévő, a bv. intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák tilalma miatt az EVSZ-kedvezményükkel nem élhettek és őket semmilyen módon nem kompenzálták. Az emiatti csalódás és az a körülmény, hogy nincs információjuk arról, meddig tart a jelenlegi helyzet, mind a családokat mind az elítélteket nagyon megviselte. Az egyik szakértő interjújában említést tett olyan hosszú ítéletes fogvatartottról, aki szoros családi kapcsolatokat ápolt, a büntetése végéhez közeledve reintegrációs őrizetére[51] készült, de a vírus miatti elszigeteltség megszakította ezt és már nem várják haza.

Többen pozitív tapasztalatnak élik meg, hogy összességében többet látják egymást, még ha virtuálisan is. A raboknak sokat jelent, hogy láthatják a családjukat otthoni környezetben. Ugyanakkor az ezzel kapcsolatos érzelmi élmények is nagyon változóak. Volt, aki arról számolt be, hogy egy első bűntényes elítéltnél, ahol maga a fogvatartás ténye is nehezen feldolgozható a család számára, nem szeretnék, hogy a büntetés-végrehajtási intézet a Skype révén „bejöjjön" az otthonukba.

Idézetek a fogvatartottak hozzátartozóitól a kapcsolat alakulásáról:

„A 16 hónapos kisfiam nem látja az apját csak havonta egyszer pár percre és egyre jobban érzem rajta a törést így nekem is és férjemnek is egyre nehezebb elviselni a helyzetet."

„Sajnos nem láthatjuk személyesen így nagyobb lett a hiánya."

„Mivel látogatni nem lehet, személyes kontaktus nincs, a családtagok eltávolodnak egymástól. Csak levelezés és heti 50 perc telefonálás nem elég egy kapcsolat megtartásához."

„Sajnos nincs látogatás és ez teljesen kikészít minket. Mikor telefonálunk is csak veszekszünk sajnos emiatt. Nehéz ezt átvészelni. Ha sokáig tart ez még sok kapcsolat mehet tönkre."

„Hosszú levelekben pedig arról tudunk együtt gondolkodni, hogyan fog alakulni a közös családi életünk azután, hogy a közös gyász, és ez az utolsó büntetés is eltelik, és nem lesz több ilyen súlyú szorongáskeltő helyzet. Egy szebb közös jövőbe kapaszkodva közelebb kerültünk egymáshoz."

[51] A reintegrációs őrizet célja az elítélt társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése. Lényege: a szabadságvesztés-büntetés vége előtt – beleértve a feltételes szabadság lehetőségét is – az arra „jogosult és érdemes személyek" hazamehetnek, büntetésük hátralévő részét otthonukban tölthetik, miközben „elektronikus lábbilinccsel" ellenőrzik őket. A reintegrációs őrizet legfeljebb 10 hónapig tarthat, gondatlan bűncselekmény elkövetése miatti szabadságvesztés esetén legfeljebb 1 évig.
Forrás: https://bv.gov.hu/sites/default/files/Altalanos_tajekoztato_a_reintegracios_orizetrol_final.pdf

5. Szabadidő eltöltése a bv.-ben koronavírus idején

Oktatási, szabadidős és reintegrációs programok, szabadlevegőn tartózkodás

A kutatás résztvevői szerint a rabok többsége a zárkán tanul: a tananyagot megkapták az oktatóktól, és saját maguk haladnak az iskolai anyaggal. A kutatásban részt vevő hozzátartozók jelentős része és néhány bv.-szakember is arról számolt be, hogy a korlátozások hatására lényegében megszűntek a szabadidős és reintegrációs programok. Több intézetben bezárt a kápolna, nincs istentisztelet, nem lehet használni a könyvtárat és a szabadlevegős sportprogramokat is felfüggesztették.

Az egyik interjúalanyunk szerint „arra való hivatkozással nem lehet focizni, hogy az felveri a port, ezáltal terjeszti a vírust". Miskolcon bár átadtak egy új könnyűszerkezetes börtönépületet, és ingyenes lett a konditerem használata a járvány ideje alatt, a rabok nem tartják biztonságosnak a használatát, mert nincsenek megfelelően rögzítve a sporteszközök. Van, ahol pedig helyi szabály tiltja a konditerem használatát. Ugyanakkor az alapvető jogok biztosának a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben, a Szegedi Fegyház és Börtönben és a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben tett látogatásait összegző jelentésekből[52] az derül ki, hogy egyes intézetekben lehetett használni a konditermet, megoldották a fogvatartottak beosztását és a sporteszközök fertőtlenítését. Szegeden a vallásgyakorlást továbbra is biztosították, ökumenikus istentiszteleteket tartottak, a főrabbi Skype-foglalkozást tartott, és egyéni lelkigondozás is folyt.

Volt, ahol egy ideig a napi egy órás szabad levegőn tartózkodás sem volt biztosított a hozzátartozók tapasztalatai alapján. Vannak, akik inkább nem élnek a séta lehetőségével, mert attól félnek, hogy ott fertőződnek meg.

Az interjúk és kérdőívek tapasztalatai alapján általánosságban elmondható, hogy lényegesen korlátozottabbak a tanulásra, művelődésre és kikapcsolódásra szolgáló lehetőségek, mint korábban. Ezáltal pedig még jobban beszűkül a rabok élete, és nincs, amivel levezessék a feszültséget. A hozzátartozók szerint néhány rab kedvezőnek éli meg ezt a változást, mert több ideje jut saját magára. Sok helyen beszüntették a külső munkavégzést. Az alapvető jogok biztosának a Szombathelyi Országos Bv. Intézetben tett látogatását összegző jelentéséből látható, hogy lényegesen kevesebben dolgoznak a rabok közül, mint a járvány előtt: a járvány előtt 695 fogvatartott dolgozott, az ombudsman látogatásakor 216. A bv. intézet parancsnoka arról tájékoztatta az ombudsmant májusi látogatásakor, hogy a munkalehetőségek csökkenése miatt beszereztek új pingpongasztalokat, kártyát, társasjátékokat.

Járványügyi megfigyelés alatt állók

Amit fontos még hangsúlyozni a fenti korlátozások kapcsán, az a járványügyi megfigyelés alatt állók lehetőségeinek szűkülése: ők nem hagyhatják el a zárkájukat, nem járhatnak kiétkezési boltba. A hozzátartozók arról számoltak be, hogy egyes esetekben a járványügyi megfigyelés alatt állók nem jutottak hozzá alapvető élelmiszerekhez és tisztálkodási szerekhez. A BVOP 2020. október 29-i adatszolgáltatása szerint a járványügyi megfigyelés alatt lévők is élhetnek a szabadlevegőn való jogukkal, ha annak igénybevétele egészségügyi okból nem ellenjavallt.

[52] Az alapvető jogok biztosának mint nemzeti megelőző mechanizmusnak jelentése az AJB-2726/2020., az AJB-2419/2020., és az AJB-2456/2020. számú ügyekben.

6. A kutatás résztvevőinek javaslatai

Az alábbiakban a kutatásban részt vevő hozzátartozók és szakértők javaslatait összegezzük. A javaslatok egy része általános, a fogvatartási körülményeket és a kapcsolattartást érinti. Másik részük leginkább a rabokra irányuló, COVID-19 biztonsági kockázatok kezelésével, a személyes látogatás visszaállításával, a látogatási tilalom idejére szóló kompenzációval és a járványügyi intézkedések átláthatóságával kapcsolatos. Igyekeztünk a legtöbb, a kutatásban részt vevő által fontosnak tartott javaslatot megjeleníteni, de mivel a kutatás résztvevői helyzetükből adódóan is különbözőképpen látják a büntetés-végrehajtást (a hozzátartozók tapasztalatai egymástól eltérnek néhol, a szakemberek más szempontokat tarthatnak fontosnak, és ők sem értenek egyet egymással mindenben), ezért előfordul, hogy javaslataik némiképp ellentmondanak egymásnak.

6.1 A járványhelyzettel összefüggő javaslatok

A fogvatartottak és a személyi állomány biztonsága, jólléte

Hozzátartozók javasolták:

1. Járványhelyzetben biztosítson a bv. több tisztálkodási lehetőséget és jobb orvosi ellátást a fogvatartottaknak.
2. Rendszeresen teszteljék a személyi állományt.

Szakemberek javasolták:

3. Fontos lenne figyelni a személyi állomány szükségleteire. Őket nagyon mostohán érintette a koronavírus-járvány. Amíg az ő helyzetük nem rendezett, amíg nem tudnak kiegyensúlyozott munka/otthon egyensúlyt teremteni, addig a bv. belső élete sem lesz a mostaninál ideálisabb. Fáradt, frusztrált, kimerült emberekkel nehéz jól működtetni a büntetés-végrehajtást.
4. Az adminisztratív területeken dolgozó személyi állomány esetében jó lenne megvizsgálni, hogy van-e tér arra, hogy nagyobb mértékben alkalmazzák az otthoni munkavégzést, így csökkentve a vírus terjedésének esélyét.

A minőségi kapcsolattartás elősegítése

Hozzátartozók javasolták:

1. Tegyék lehetővé a látogatófogadást a megfelelő óvintézkedések betartása mellett (pl. lázméréssel, távolságtartással, negatív teszttel, maszkban, plexivel), vagy akár a szabad ég alatt a kockázatok mérséklése érdekében. A látogatófogadás engedélyezésének szempontjai legyenek világosak, mindenki számára ismertek.
2. Indokolt esetekben legyen lehetőség büntetés-félbeszakításra (felfüggesztésre), ha pl. a család megélhetése múlik rajta.
3. Legyenek alacsonyabbak a percdíjak.
4. Összességében több telefonálásra, Skype-beszélőre van szükség a mostaninál, a személyes látogatás valódi kompenzációja érdekében.
5. Legyen havonta legalább egyszer lehetőség olyan Skype-beszélő alkalomra, amikor a fogvatartott felügyelet nélkül beszélhet hozzátartozójával.
6. Rendkívüli esetben (pl. családtag megbetegedése, halála) telefonálhasson többet a fogvatartott.
7. Legyen egy idősáv, amikor a hozzátartozók a bv. intézeten kívülről kezdeményezhetnek hívást a bv. intézeten belülre – ez jelentős megtakarítást eredményezhetne a családoknak.

8. Lehessen e-mailt küldeni a fogvatartottak számára úgy, hogy a reintegrációs tiszt eljuttatja a fogvatartottaknak a számukra érkező e-mailt és szkenneli a válaszukat. Ezt a posta járvány ideje alatti lassúsága indokolja. Lehessen hangüzeneteket[53] küldeni a fogvatartottaknak és hozzátartozóiknak.
9. Legyen gyorsabb, egyszerűbb és olcsóbb a csomagküldés.

Szakemberek javasolták:

10. Legyen korlátlan telefonálási lehetőség a vírus idején.
11. Szélesebb körben legyen lehetőség a bv. mobillal nem rendelkező, rászoruló fogvatartottaknak az ingyen telefonálásra (ami rendelkezésre áll az nagyon kevés), a vagyoni alapú társadalmi diszkrimináció enyhítése érdekében. A szakemberek szerint jelenlegi szabályozásban azoknak a raboknak, akiknek nincs bv. mobiljuk és a hozzátartozóik nem rendelkeznek Skype-hozzáféréssel, indokolatlanul szűk az ingyenes kapcsolattartásra való lehetőségük.
12. A kapcsolattartást segíthetné a járványhelyzet idején, ha a szegény fogvatartottak számára nagyobb időkeret állna rendelkezésre az ingyen telefonálásra, valamint, ha visszahívhatóak lennének a bv. mobiltelefonok.
13. Teremtsék meg a fogvatartottak emailezésének lehetőségét. A szakértők szerint ezzel mindenki jól járna: előnyös lenne a fogvatartottak, a hozzátartozók és a személyi állomány számára is, mert a levelezésnél gyorsabb lenne és nagy adminisztrációs terhet venne le a reintegrációs tisztek válláról. Például az éppen bevezetés alatt álló KIOSZK – fogvatartotti ügyintézési pontokat hosszabb távon alkalmassá lehetne tenni a levelezés emailezéssel való kiváltására.

Közérthető és átlátható szabályozás

Hozzátartozók javasolták:

1. A bv. tájékoztasson megfelelően és naprakészen arról, hogy ha ilyen ütemben halad a vírus, akkor mikorra várható enyhítés a látogatás korlátozása kapcsán.
2. A döntéshozók törekedjenek arra, hogy a tiltások kiszámíthatók, szükségesek és arányosak legyenek
3. A korlátozásokról és kompenzációjukról szóló szabályozás legyen egységes és egyszerű.

Szakemberek javasolták:

4. A szakemberek kiemelték a fogvatartottak közérthető tájékoztatásának hiányát és hiányosságait. Szerintük sok, a kapcsolattartásra irányuló jogosultságokról nem tudnak a fogvatartottak. Elmondásuk szerint a házirend mint tájékoztatási felület nem elég erre, mert egyes fogvatartottak számára nem elérhető (írástudatlanok, betegek stb.). A járvány során alkalmazott különleges szabályozásról a fogvatartottak rendszeres, közérthető, szóbeli tájékoztatására van szükség.

6.2 A járványhelyzettől független javaslatok

A megkérdezett szakemberek javaslatai kapcsolattartásról, reintegrációról, egyéniesítésről

1. Minél több intézkedést egyéniesítsenek. Az általános tiltások helyett mérlegeljék szélesebb spektrumon a személyi körülmények alapján.

[53] Skóciában van ilyesmire példa: https://prisonvoicemail.com/about

2. A büntetés-végrehajtás támogassa azt, hogy a fogvatartottak társadalmi helyzetüktől függetlenül egyenlő mértékben élhessenek a kapcsolattartáshoz való jogukkal.
3. Lehessen a szabadulás előtt intenzívebben telefonálni, Skype-olni. Semelyik bv. intézetben ne kelljen leadni szabadulás előtt a telefont 45 nappal, ekkor a legfontosabb az intenzív kapcsolattartás.
4. A reintegrációt az segítené elő, ha a fogvatartás során kevesebbszer sérülne az emberi méltóság.